

ALUMINIJ

LJUDSKA IN ŠTUDIJSKA KNJIZNICA
62225 P T U J
Trg svobode 1

GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA TOVARNE GLINICE
IN ALUMINIJA „BORIS KIDRIČ“ KIDRIČEVO

ST. 1

JANUAR 1971

Ob robu:

Nekaj misli o zaključku lanskega leta

Kot vsako leto, smo se tudi lani zadnji dan zbrali, da bi s kratko skupno proslavo in pozdravom predstavnikov samoupravnih organov in direktorja, ki je ob takih priložnostih podal kratek pregled dela za iztekajoče se leto, zaključili staro leto in se veselili razšli.

Zadnji dan lanskega leta pa je ta skupna proslava precej »zvođenela«, ker so pridni in iznajdljivi člani našega kolektiva menili, da lahko zapustijo delovno mesto predčasno in da bo proslava lahko minila tudi brez njih. Šli so se skakače in so preskočili vse ovire. Nekateri skozi okno v diviši sindikalni dvorani, drugi pa kar čez ograjo — na »svobodo«.

Na žalost je bilo takih »iznajdljivcev« preveč in v dvorani, pripravljene za proslavo, je bilo le premalo udeležencev — mogoče okrog 100, a po številu (osemurnikov) bi jih lahko bilo okrog 1000. Vsem prisotnim je bila še tako skromna proslava nekoliko zagrenjena in odpadel je tudi običajni direktorjev pregled o uspešnosti poslovanja v letu 1970.

Verjetno bo v bodoče odpadla tudi proslava in predčasni konec dela, ker so razni vodje na vseh nivojih dovolili, da so jim njihovi »varovanci« odfrčali.

Vsekakor lep dokaz za našo zavest in delovno disciplino, o kateri tako radi govorimo — seveda vedno za drugega, ne pa za nas.

Pripravljen nagovor tov. direktorja objavljamo v današnji številki Aluminijskega glasila, seveda za vse — za »skakače« in tiste, ki so šli pogledat na uro v Elektro-vzdrževanje.

Tovarišice in tovariši!

Kot vsako leto na ta dan, je prav, da tudi danes na kratko pregledamo rezultate našega dela, se ob njih zamislimo in izluščimo ustrezne zaključke kot napotilo za delo v naslednjem letu 1971.

Ce želimo količjak realno oceniti rezultate našega dela, potem je nujno potrebno, da ločeno obravnavamo napredek v proizvodnji in finančne rezultate našega poslovanja.

Kar zadeva proizvodnjo, smo letos v glinici prvič presegle količino 120.000 ton, saj je bilo proizvedeno 120.240 ton, kar pomeni v odnosu na lansko leto, ko smo proizvedli 114.303 tone, 5% porast. Temu lepemu uspehu pri

boksitov, kar je seveda vplivalo na stroške proizvodnje, danes pa smo že tako daleč, da smo uveljavili lastni postopek za odstranjevanje oksalatov iz luga in nam koncem tega leta strošek žarjenja že odpade.

Nekoliko manj razveseljivi so podatki v proizvodnji aluminijske. Tukaj namreč v primerjavi z lanskim letom nismo dosegli več. Medtem, ko smo leta 1969 proizvedli 42.117 ton čistega aluminijskega, smo se letos ustavili pri številki 41.651 ton, kar je v odnosu na lansko leto za 1,1% manj. To zmanjšanje proizvodnje pa je v glavnem pripisati predelavi 12-tih poizkusnih peči v hali »B«, na kar se bom povrnil še kasneje.

boljših rezultatov in nam tako zagotovi tudi konkurenčnost in rentabilnost.

V tej smeri smo v preteklem letu tudi že napravili ustrezne korake. V prvi vrsti smo v hali »B« pričeli s poizkusom zamenjave Söderbergove anode s predpečnimi anodnimi bloki. Poizkus teče na 12-tih pečeh. Zaradi zakasnele montaže usmernikov in poznejših izpadov nismo mogli že v aprilu preiti na predvideno jakost toka, tako da smo šele pred enim mesecem lahko prešli na zvišani tok in tako poizkus še poteka. Istčasno poteka izdelava naročenega inženiringa za novo tovarno predpečenih anod. Vsa ta dela bo treba v prihodnjem letu

no avgusta, ko prevaga izvoz, in s časom od septembra dalje, ko izvoz prične upadati in je večji del realizacije odpadel na domači trg. To velja seveda le za čisti aluminijski, ker smo pri zlitinah v glavnem ostali na domačem trgu. V številkah izgleda letošnja prodaja aluminijske in zlitine takale:

A. — Aluminijski:

V času od januarja do vključno avgusta smo prodali doma 9.808 ton in izvozili 10.384 ton, dočim je od septembra do konca leta šlo v izvoz le 2.660 ton in na domači trg že 3.894 ton.

B. — Zlitine:

Zliti je bilo prodanih 10.171 ton, od tega doma 9.525 ton in v izvoz vsega 646 ton.

Iz navedenih podatkov torej izhaja, da smo od septembra dalje moralj preorientirati našo prodajo zopet na domače tržišče. Do tega smo bili prisiljeni zaradi situacije na svetovnem trgu aluminijske, kjer je dotlej trajajoča konjunktura prenehala in je prišlo do zmanjšane povpraševanja in s tem v zvezi do občutnega padca cen.

Na domačem tržišču pa imamo tudi težave, saj so domači odjemalci, favorizirani od družbe po uvoznih premijah in ugodnih kreditih, nakupili v inozemstvu tolikšne količine aluminijske, da so del teh zalog celo morali odstopiti državnim materialnim rezervam.

S takim razvojem na tržišču so tudi pogojene naše današnje sorazmerno velike zaloge. No, če se spomnimo, da smo pred nekaj leti imeli še večje zaloge in smo kljub temu situacijo obvladali, tudi danes ni razloga za pesimizem. To tem manj, ko je od obstoječe zaloge že danes 2.100 ton prodanih po sorazmerno ugodni ceni v Italijo.

Glinice smo letos izvozili 28.543 ton. Na domačem trgu pa smo se pri glinici preorientirali na prodajo hidrata, saj je to, glede na nemogoči režim domače cene, daleč najbolj ugodno. Tako smo že letos sklenili s kemično tovarno Moste aranžman, po katerem pokrivamo vso njeno potrebo po hidratu.

(Nadaljevanje na 2. strani.)

Zima v tovarni

proizvodnji glinice je nedvomno v nemali meri botrovala tudi investicija v kalcinacijske peči, kjer smo prešli od kurjenja s plinom na kurjenje z mazutom in je kapaciteta peči porasla od prejšnjih 125 ton na 145 ton na dan, tako da smo danes v stanju sedanjo letno količino proizvodnje glinice oziroma hidrata skalcinirati brez težav. V glinici pa smo dosegli tudi zapažene uspehe v tehnološkem postopku pri uporabi avstralskih boksitov, kjer smo imeli od začetka težave z oksalati, ki so se pojavljali v lugih in katerih pri predelavi naših boksitov nismo poznali. Od začetka smo se proti temu pojavu borili z žarjenjem

Ustrezno nižja je tudi proizvodnja anodne mase, kjer smo letos proizvedli 22.783 ton v primerjavi z lanskim letom, ko smo dosegli 23.395 ton ali za 2,6% več kot letos. Ta podatek sam po sebi ni vznemirljiv, saj je pri tem treba upoštevati, da smo v 12-tih rekonstruiranih poizkusnih pečeh v hali »B« porabili 686 ton anodnih blokov od drugod.

Pri proizvodnji aluminijske, ki kaže v odnosu na prejšnja leta določeno stagnacijo, pa se je treba zamisliti. Hočem reči, da iz teh proizvodnih podatkov očitno izhaja nujnost rekonstrukcije elektrolize, saj je to edina pot, ki nas lahko v tej panogi privede do

pospešiti. Finančni kazalci poslovanja podjetja v letu 1970 so dokaj ugodnejši. Tako bo letošnja čista realizacija znašala cca 365.000.000.— din, dočim smo v lanskem letu dosegli cca 350.000.000.— din. Pri tem je še upoštevati, da smo lani imeli na zalogi koncem leta vsega 230 ton aluminijske, dočim je letos na zalogi 4.700 ton, od česar je sicer že 2.100 ton odprodanih v Italijo.

Kakor v lanskem letu, tako smo tudi letos težili za tem, da bi čim več naše proizvodnje realizirali v izvozu. Pri tem imamo letos opravka z dvema obdobji in sicer s časom od januarja do vključ-

Odgovornost članov kolektivnih izvršilnih organov upravljanja

V zadnjem sestavku pod gornjim naslovom je bila obdelana materialna odgovornost po obstoječi ureditvi in potreba po vzpostavitvi materialne odgovornosti za samoupravno delo članov kolektivnih organov upravljanja. — V tem nadaljevanju pa: o izhodiščih nove ureditve.

Nova pravila o materialni odgovornosti organov upravljanja bi morala odigrati dvojno vlogo: 1. vplivati s svojo vzgojno preventivno funkcijo in 2. z nadomestitvijo škode zavarovati družbeno lastnino pred uničenjem ali poškodovanjem.

Vzgojna funkcija se pri tem povezuje s samo uvedbo materialne odgovornosti ter njenim uveljavljanjem v praksi. Preventiva mora v tem okviru dobiti pomembnejše mesto. Prizadevati si morajo za izpolnjevanje ukrepov, ki naj preprečujejo vzroke in možnosti za povzročanje protipravnih in škodljivih dejanj ali opustitve. Najučinkovitejša obramba

bo vsekakor dosledna izgradnja našega samoupravnega sistema. Tudi uvedba materialne odgovornosti bi precej vplivala na zmanjšanje škod.

Druga temeljna funkcija materialne odgovornosti se bo nanašala predvsem na nadomestitev škode, povzročene družbeni lastni. Družbeno lastnino je vsekakor treba zavarovati. Vprašanje, katerega tu zastavljamo kot aktualno, pa je, do kdaj naj seže ta zaščita, oziroma, v katerih primerih je treba družbeno lastnino varovati z uveljavljanjem materialne odgovornosti. Mogoče se je odločiti za strožji sistem odgovornosti ali pa za si-

stem omejene odgovornosti. Pri tem je bolj realno postaviti slednji sistem, ki bi lahko bolj upošteval specifičnosti samoupravnega dela in bi ga v praksi tudi uveljavljali. Strožji sistem namreč ne bi mogel toliko upoštevati spe-

— ODGOVORNOST LE ZA TEŽJE OBLIKE KRIVDE

Pri vzpostavitvi odgovornosti članov organov upravljanja je v osnovi in analogno, vendar mogoče izhajati iz dosedanje zakonske ureditve materialne odgovornosti za delavce. Delavec za svoje redno delo materialno odgovarja po 94. členu temeljnega za-

ganov upravljanja prevzame tudi nase del rizika, saj je imel možnost izbire svojih predstavnikov, oziroma, je tudi od volje vsega kolektiva odvisno, ali je res izbral najboljše. Pa tudi načelo solidarnosti bi moralo ob tem priti do izraza, saj delovni kolektiv ne bi smel dopustiti, da bo zaradi napak pri upravljanju krivec materialno popolnoma uničen. Glede

Neizrečeno, vendar zapisano...

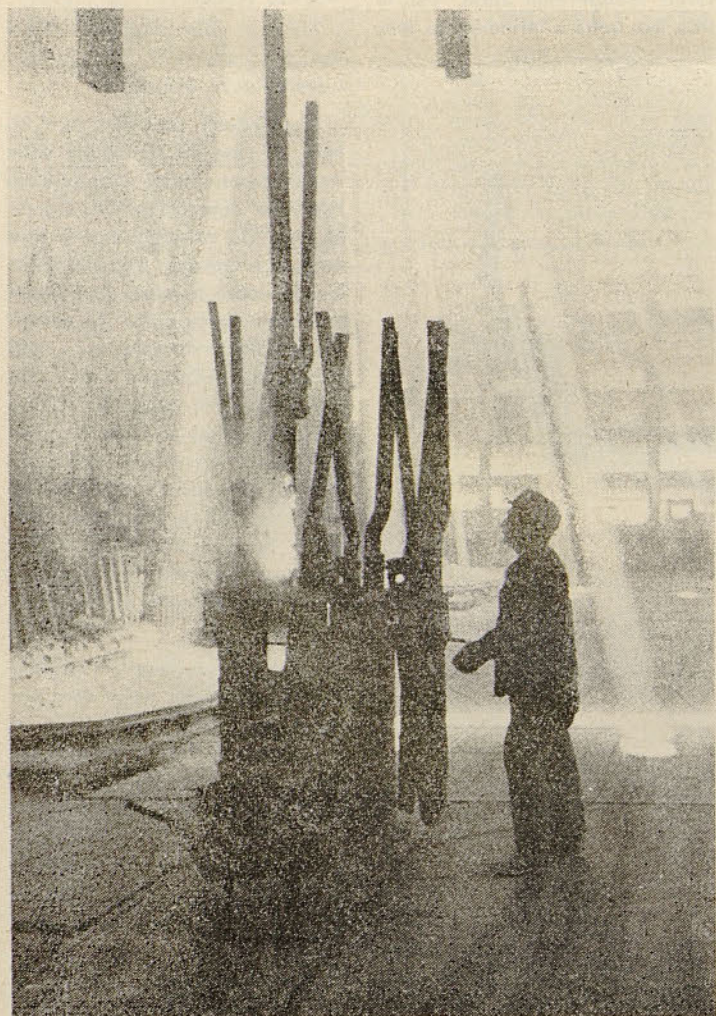
(Nadaljevanje s 1. strani.)

Kljub vsem težavam se je vendarle potjetje v letu 1970 finančno okrepilo. Književodsko gledano, bo sicer dohodek, v primerjavi z lanskim, nekoliko nižji. Slednji je namreč v letu 1969 do vključno novembra znašal 88.582.066.— din ob istočasno ustvarjeni amortizaciji v znesku 35.622.071.— din, dočim znaša letos v enakem obdobju 77.835.692.— din ob ustvarjeni amortizaciji v znesku 76.920.529 din. Razlika med letošnjo in lansko ustvarjeno amortizacijo je tolikšna, da se pokaže, če to razliko prištejemo k ustvarjenemu dohodku in tako dobljeni znesek

finančni rezultati poslovanja tudi znak, da podjetje, kljub ne ravno rožnati gospodarski situaciji države, stoji na solidnih gmotnih temeljih in da ima tako vse možnosti, ne le za nadaljnje nemočno poslovanje, marveč tudi za odločnejše korakanje v smeri razširjene reprodukcije.

Z druge strani pa nas to ne sme uspravati, temveč naj nam bodo te predpostavke le spodbuda za še intenzivnejše in vestnejše opravljanje naših dolžnosti zaradi razvijanja našega podjetja v modernost in vedno bolj rentabilno industrijsko organizacijo, kar bo v korist družbi in predvsem tudi vsakemu od nas.

Samoterja v industrijski peči

Menjava klinov

primerjamo z lanskim dohodkom, za 34% več ustvarjenih koristnih sredstev ali kapitala.

Ti rezultati tudi opravičujejo povečanje osebnih dohodkov v letu 1970 za cca 16% v odnosu na leto 1969. Obenem pa so ti

V tem smislu mi na kraju dolomite, da v imenu vodstva podjetja in v svojem lastnem imenu izrekam vsem članom kolektiva in njihovim svojcem najboljše želje za novo leto 1971.

cificnosti in ga v praksi tudi ne bi dovolj realizirali. Vpeljava strožjega sistema pa bi bila odvisna tudi od nadaljnega razvoja sistema samoupravljanja v smeri koncentracije pooblastil pri določenem ožjem organu, nagrajevanja teh članov itd., kar pa ne bi bilo v skladu s sedaj veljavnimi ustavnimi načeli.

Nastalo škodo bo treba povrniti delovni organizaciji, s tem pa bo glede na značaj družbene lastnine škoda poravnana tudi v širšem okviru, torej vsej družbeni skupnosti. Če bi bila škoda povzročena tretjim osebam, bi morali povrniti tudi tako škodo neposredno krivi člani ali delovna organizacija kot celota in nato člani organov upravljanja (regresno).

V teoriji velja kot enotno mnenje, da morajo biti tu pogoji za uveljavitev odgovornosti delavcev v vsakem primeru enotni, tako za neposredno kot za regresno odgovornost. Pri tem bo nova načela odgovornosti treba vtakati v celotni samoupravni sistem v delovnih organizacijah; ta bo omogočal svobodno in iniciativno delo članov organov upravljanja, pri njem bodo prišla do polne veljave načela pravičnosti, solidarnosti, vzajemnosti in podobno.

Po zvezni ustavi sodi urejanje odškodninske odgovornosti v vseh vrstah v sfero zakonodaje zvezne popolne zakonodaje. Glede na omenjeni značaj takih določb, delovna organizacija teh ne sme spreminjati, dopolnjevati ali konkretizirati. Vendar velja to le za tisti del, kjer so obravnavane pravice in dolžnosti delavca, pravice in dolžnosti, ki izvirajo iz njegove odškodninske odgovornosti. Delovne organizacije pa bodo lahko s statuti in drugimi splošnimi akti izpopolnile materijo o odgovornosti toliko, kolikor bo to pogojeno z urejanjem notranjih razmerij v delovni organizaciji, ker so v tem delovne organizacije originarno pristojne.

Taka odgovornost bi imela značilnost tako civilno-pravne kot tudi samoupravne odgovornosti, saj bi tudi načela samoupravnosti lahko polno uveljavili. Praksa je že spoznala potrebo tudi po vzpostavitvi odgovornosti te vrste. Nekatere delovne organizacije so materialno odgovornost za upravljalno delo že uredile v svojih samoupravnih aktih, za kar pa sedaj še nimajo zakonske podlage.

kona o delovnih razmerjih šele v primerih, ko škodo povzroči namenoma ali iz velike nepazljivosti, ne pa tudi v primerih lahke krivde ali neznatne krivde. Taka odgovornost je torej predvidena za kršitev poklicnega dela, ki je redno, strokovno in plačano. Temeljni zakon sankcionira le odgovornost za materialno škodo, za drugo škodo pa ne. V primerjavi z delom delavca na rednem delovnem mestu pa je delo članov organov upravljanja neprofesionalno, občasno in neplačano delo — v pretežno korist delovne organizacije.

Glede na omenjeno, bi veljalo škodo, katero povzročijo člani organov upravljanja, sankcionirati mileje. Iz istega razloga bi bilo tudi pravilno, da člani organov upravljanja odgovarjajo samo za dejansko škodo ali le za del te škode, ne pa tudi za izgubljeni dobiček. Tako milejše tretiranje materialne odgovornosti bi bilo potrebno glede na drugačne elemente, kot so tisti, ki so osnova rednemu delu.

Delno milejše tretiranje upravljalnega dela v primerjavi z rednim delom na delovnem mestu bo glede na nekatere razlike, ki bodo ostale tudi še v prihodnje, neogibno. Nova odgovornost naj bi torej temeljila na načelu krivde; to le ob oblikah krivde, ki so bile hujše, kot velja za redno delo v vsakokratni pozitivni ureditvi, oziroma, bi bila krivda izjemno lahko le izenačena s krivdo za škodo pri rednem delu. Subjekt odgovornosti bo vsak posamezni član kolektivnega organa upravljanja glede na svoj delež pri odločanju. Le v primerih, ko bi člani organa upravljanja povzročili škodo z naklepnim kaznivim dejanjem, naj bi bil solidarno odgovorni za povzročeno škodo.

— OMEJENA ODGOVORNOST

Ker bodo v večini primerov nastale večje škode, katerih višina bo nesorazmerna z osebnimi dohodki oziroma premoženjskimi razmerami delavca, bo iz sredstev delavca — člana organa upravljanja — mogoče pokriti le del škode. Omejena odgovornost oziroma delna odškodnina pa ni utemeljena le iz teh razlogov, temveč tudi sicer.

Delovni kolektiv naj namreč pri škodljivem odločanju članov or-

na povedano, bi bilo primerno že v zakonu objektivizirati meje odgovornosti npr. do višine dvehletnega osebnega dohodka ali do višine določenega odstotka od osebnega dohodka. Ostali znesek naj bi krili iz sredstev, zbranih v posebnih skladih rizika oziroma po zavarovanju. Le povračilo iz sredstev za osebne dohodke namreč lahko resnično nadomesti škodo pri družbeni lastnini, vsako drugačno premeščanje sredstev pa ne bi pomenilo pravno zaščito družbene lastnine. Zgolj premeščanje sredstev, ki so vsa družbena lastnina, namreč ni nadomestilo za izgubljeno. Strože od navedenega oziroma izenačeno z odgovornostjo v delovnem procesu pa bi bilo treba obravnavati vse primere, ko bi do škode prišlo naklepno. Materialno odgovornost bi bilo pri tem treba uveljaviti v vseh utemeljenih primerih, tudi v primerih npr. prisilne likvidacije delovne organizacije.

— NAGRAJEVANJE

V teoriji se pojavljajo mnenja, da bi bilo treba zaradi uresničevanja materialne odgovornosti članov organov upravljanja vzpostaviti tudi nagrajevanje teh članov. Taka stališča pa niso utemeljena. Tudi z nagrajevanjem samoupravnega dela ne bi dosegli večje odgovornosti članov organov upravljanja, predvsem pa bi bilo to v očitnem nasprotju z vsem konceptom samoupravljanja, saj bi tako ločevali sicer enoten položaj delavca. V anketi o odgovornosti nosilcev samoupravnih funkcij v delovnih organizacijah, ki je zajela 2.109 članov delovnih skupnosti po vsej Jugoslaviji, se je velika večina anketiranih (70%) izreklo proti ideji nagrajevanja članov organov upravljanja.

Na drugi strani pa odgovornost kljub vsemu ne bi smeli pojmovati enostransko, t.j., ne bi je smeli ocenjevati samo po kaznovanih ukrepih. Pomembno in neogibno bi bilo stimulirati tudi pozitivno samoupravno ravnanje, ki bi vzpodbujalo vestno delo. Po rezultatih omenjene ankete bi bila najprimernejša oblika javnega priznanja — javne pohvale, njej slede: darila, denarne nagrade, diplome in odlikovanja.

V sedanjih novi statutarni ureditvi bi bilo primerno urediti tudi to pozitivno ravnanje.

K.-n.

Pomagajmo pri oblikovanju svojih samoupravnih aktov!

Končno je pred nami težko pričakovani statut podjetja. Zbrano in oblikovano je enoletno delo komisije, ki je pripravljala ta naš najpomembnejši samoupravni akt. Kljub nekaterim, že znanim pomanjkljivostim, ki so se pojavljale pri delu komisije, mora še tako kritičen poznavalec snovi, ki je obdelana v novem statutu, priznati, da se ta samoupravni akt v marsičem razlikuje od dosedanjega statuta.

Upam si trditi celo to, da je popolnejši, konkretniji in da je komisija v glavnem zajela jedro teženj 15. ustavnega amandmana. Toda vse prizadevanja komisije bodo ostala mrtva črka na kosu papirja, če se ne bomo vsi v kolektivu zavedali naših upravljaljskih dolžnosti, če se ne bomo potrudili pri dokončnem oblikovanju novega statuta.

Pri tem bi hotel opozoriti na nekaj bistvenih dejstev, ki jih mora poznati vsak samoupravljalec.

dobilo ustrezne vsebine. Na tej stopnji organizacije je važno, da je delavec seznanjen z osnovnimi zakonitostimi, po katerih mora biti urejeno poslovanje in delovni proces. Nesmiselno in lažno demokratično bi na primer bilo, če bi razpravljali, koliko je sedemkrat osem. Prav nič nismo omejeni v naši svobodi, če je zmnožek teh dveh števil neogibno šest in pedeset. Toda vedeti moramo, če že ne, zakaj je tako, vsaj to, da je tako prav, ker nam to potrjujejo delovni rezultati. Dokler gradbeniki in konstruktorji niso poznali zakonov statike, so lahko »debatirali« in brusili mnenja, kakšna naj bi bila najbolj primerne debeline nekega nosilnega stebra. Danes razpravljanje o takih osnovnih vprašanjih ni več umestno. O njih odločajo računi trdnosti oz. statika.

Znanost se razvija na vseh področjih. To, o čemer smo včeraj še »razpravljali«, moramo danes že sprejeti kot zakon. Zato je

demokratično je, da strokovnjak kolektivu na razumljiv način razloži, zakaj je določena rešitev najboljše. S tem nismo dosegli samo to, da je kolektiv svobodno pristal na tako rešitev, ampak smo tudi dvignili delavca na višjo stopnjo znanja in razumevanja. Človek mora vedno poznati smisel svojega dela in dela skupnosti.

Delo v podjetju pa se na vseh področjih ne more odvijati po strogi matematični zakonitosti. Tam, kjer človek oživlja mrtvi mehanizem in z njim skupaj deluje, marsikdaj odpovedo papirnati računi. Zato bo kljub visoki, znanstveni organizaciji dela nešteto vprašanj ostalo nerešenih. Ta vprašanja bo najbolje reševal delavec na delovnem mestu in prav na višji stopnji organiziranosti podjetja je reševanje drobnih »obrobniških«, a človeško pomembnih problemov, bolj smiselno in bolj učinkovito, kot v primitivno organiziranem proizvodnem procesu. Prav tako pa bodo kolektivu ostale vedno velike možnosti za soodločanje na širših, splošnih področjih upravljanja podjetja.

ne bo raziskoval tržišča, niti ne bo sklepal pogodb. Prav tako ne bo vsak zase pisal osnutke raznih pravilnikov. Nemogoče je, da bi bili vsi tudi za vse usposobljeni.

Prav zato pa terja organizacija dela v pogojih samoupravljanja take strokovnjake, ki bodo znali

ve, kje so krivci. Skratka, slabo, površno, nestrokovno delo na kateremkoli področju ali delovnem mestu se vedno pokaže na širši ravni. Zato je lahko kolektiv občutljiv zaznavalec vseh slabosti.

Vse prepogosto se še dogaja, da je delavec v proizvodnji stro-

Izpihavanje anode

Kolektivno vodenje — pravilo delitve dela

Vendar pa si na teh splošnih oziroma skupnih področjih ne smemo predstavljati samoupravljanje tako, da bi vsi člani kolektiva delali vse. Tudi na področju kolektivnega vodenja oziroma upravljanja podjetja velja v nekem smislu pravilo delitve dela. Res je, da so vsi člani kolektiva upravljalci, toda obenem niso tudi izvajalci enakih nalog. Zaradi tega pa samoupravljanje prav nič ne izgublja na svoji vlogi, kolektivno upravljanje mora odsevati v treh zaporednih stopnjah.

Prva stopnja je kolektivno določanje nalog. Na tej stopnji bodo člani kolektiva dali smernice, ideje izrazili bodo svoje mnenje in zahteve, obenem pa bodo določili nosilce nalog.

Druga stopnja je izvajanje nalog. Nosilec druge stopnje ni kolektiv kot celota. Nosilec posameznih nalog so določene službe in posamezniki. Ves kolektiv

izvajati zaupane naloge z vsestranskim upoštevanjem predlogov kolektiva, z upoštevanjem objektivnih možnosti in na podlagi ustreznega strokovnega znanja.

Tretja stopnja je kontrola izvajanja in izvrševanja nalog. Tu ima besedo spet ves kolektiv. Zavedati se moramo, da je v sistemu delavskega samoupravljanja vsak delavec, ne glede na delovno mesto in položaj, polno odgovoren kolektivu. Dokler ne bo dosledno uveljavljena tretja stopnja upravljanja, ne moremo govoriti o polni vlogi samoupravljalca. Lahko rečemo, da je ravno tretja stopnja najpomembnejša za uveljavitev samoupravljanja. Delavec, ki je usposobljen za operacijo v proizvodnem procesu, ni sposoben in pristojen, da bi dajal raznim strokovnim službam stvarne strokovne smernice za delo. Sposoben in pristojen pa je, da skupaj s sodelavci ocenjuje uspešnost delovanja služb. Če so zastoj v proizvodnem procesu na dnevnem redu, ve, da je s planiranjem nekaj narobe, čeprav sam ni planer. Če se dvorišče napolni nad normalno mero s proizvodi in jih mora podjetje prodajati pod ceno, ve, da komercialna ni izpolnila svoje naloge. Če je obračun osebnih dohodkov nereden in nepopoln,

go kaznovan, če zlomi orodje, ki je vredno par tisoč starih dinarjev; delavec na visoki hierarhični lestvici pa za večmilijsko škodo nikomur ne odgovarja. V takem podjetju so avtokratski odnosi očitni. Avtokratskega sistema vodenja pa nikakor ne moremo uskladiti z delavskim samoupravljanjem.

Kolektiv mora biti do vseh svojih članov dosledno strog in pravičen, ne pa sentimentalen. Tistega, za katerega je očitno, da je nesposoben za zaupano delo, mora kolektiv zamenjati. Komur manjka znanja, naj mu kolektiv omogoči, da bo svoje znanje dopolnil.

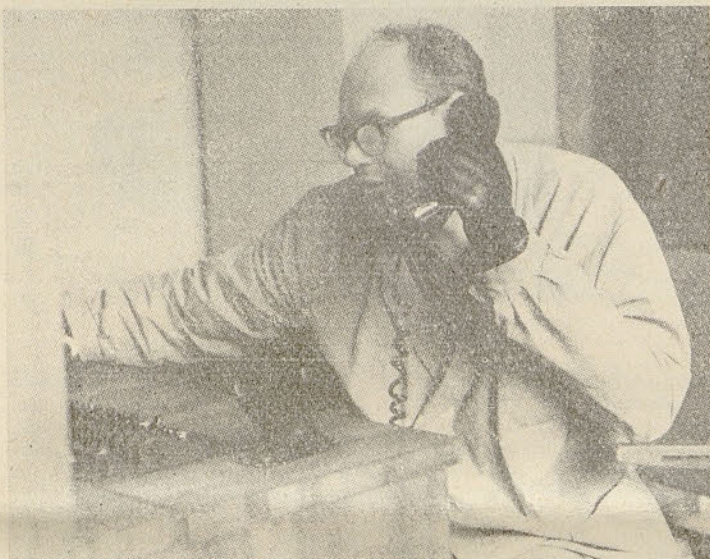
Kadar hoče imeti človek novo obleko, gre h krojaču in mu naroči, kakšno obleko naj mu naredi. To naročilo lahko primerjamo s prvo stopnjo upravljanja. Ko je obleka narejena, jo ocenimo, čeprav ne poznamo tehnike krojenja, šivanja itd. Če smo z obleko zadovoljni, bomo zaupali krojaču tudi drugič. Če pa nam je obleko pokvaril, si bomo izbrali drugega krojača, toda z večjo opreznostjo. V kolektivu smo vsi krojači in vsi naročniki. Naša pravica je, da naročimo in menjamo nesposobne ali nedelavne krojače. Naša dolžnost pa je, da smo usposobljeni in delovni krojači.

Kdor bo dovolj pozorno prebral to moje načelno razglabljanje o bistvu samoupravljanja, bo s tem, da bo preučil tudi osnutek statuta, lahko:

1. Laže razumel vse novosti, katere prinaša novi statut (shemo, organizacijo podjetja, individualne in kolektivne izvršilne organe, določila o sprejemanju odločitev v kolektivnih izvršilnih organih in delavskem svetu itd.).
2. Spoznal slabosti osnutka novega statuta in ga s svojo ustvarjalnostjo pomagal dokončno oblikovati.

Cim več bo utemeljenih in pametnih pripomb k osnutku novega statuta, tem boljši bo ta v končni obliki; boljše in laže bomo upravljali naše podjetje.

F. D.

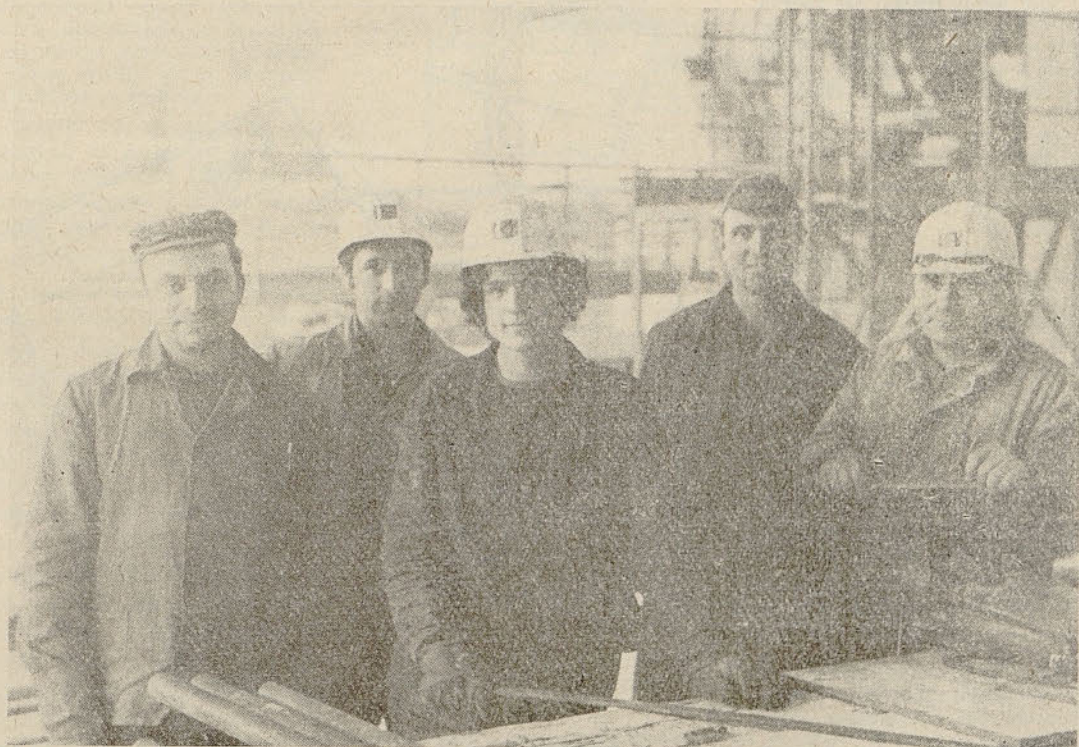
Naš telefonist Franc Vuk

Na prvi pogled ima kolektiv pri soodločanju večjo vlogo v podjetjih, kjer je organizacija dela slaba, proizvodnja polobitna in neprogramirana, vse delo pa vedno na nestrokovni način. V takih razmerah delovne skupine same odločajo o načinu in delitvi dela, se pogajajo o rokih za izvršitev nalog in podobno. Skratka, možnosti za »diskusijo« je mnogo.

Tako gledanje na samoupravljanje je zgrešeno. Kvaliteta delavskega samoupravljanja in globina vloge kolektiva ne more biti izražena v neprestanem razpravljanju in barantanju. Če bi bilo tako, potem bi si prizadevali obdržati podjetje na čimnižji stopnji organiziranosti. Omenjeno samoupravljanje se bolj približuje anarhiji kot pa načrtnemu kolektivnemu vodenju. Delavsko samoupravljanje dobi pravo vlogo šele v podjetju, ki ima utrjene vsaj osnovne organizacijske temelje. Osnovne naloge kolektiva v podjetju, ki je na nizki razvojni stopnji, ne smejo biti usmerjene k najrazličnejšim drobnim dnevnim problemom. Prva skrb kolektiva mora biti posvečena splošni ureditvi podjetja. Ker pa kolektiv brez strokovnjakov tej nalogi ne bo kos, bo ta skrb izražena tako, da bo podjetje pridobilo strokovnjake, pospešeno skrbelo za strokovni napredek že zaposlenih delavcev, prosilo za pomoč zunanje strokovnjake in podobno.

Če je vsebina samoupravljanja omejena samo na »obrobno« razpravljanje, se kaj lahko zgodi, da v novih, urejenih pogojih organizacije dela nastopi kriza. V programirani proizvodnji, kjer so potek dela in delovni normativi strokovno proučeni, se bo delavec počutil prikrajšanega pri upravljanju, če samoupravljanje ne bo

napačno, če damo kolektivu v razpravo problem, katerega bo strokovnjak v podjetju lahko rešil po zakoniti računski poti. Račun nam na primer pokaže, da je na nekem stroju možno proizvajati 120 določenih izdelkov na dan. Kolektiv pa se je odločil za okroglo številko 100. Strokovnjak bo hotel uveljaviti pravilno rešitev, kolektiv pa bo menil, da njegovih mnenj ne bi upoštevali. Cemu je potem namenjena taka formalna demokratična igra? Mnogo bolj

Montažna skupina EM v kalcinaciji II

Stabilizacijski ukrepi - naša obveznost

Koncem minulega leta so se sestali člani Zveze komunistov naše tovarne z namenom da bi proučili sklepe prve konference Zveze komunistov Jugoslavije in razpravljali o sklepih in zaključkih 4. redne seje Tovarniškega zbora sindikata: ti so bili razposlani družbeno-političnim organizacijam, delavskemu svetu in njegovim kolektivnim izvršnim organom. Pod točko razno pa so razpravljali o nekaterih negativnih pojavih, katere je treba odpraviti na vsak način.

Vsem prisotnim članom je poročal o nekaterih najvažnejših zunanjepolitičnih dogodkih Gnilšek in Franjo.

Ceprav bomo skušali vsem našim bralcem posredovati potek tega sestanka, se bodo tokrat vseeno dalj časa zadržali prav pri sklepih prve konference ZKJ, ki so za vse nas še kako pomembni in življenjsko važni. To pa lahko tudi sklepamo po izjavah naših delovnih ljudi, ki pravijo, da so veseli, ker so v Zvezi komunistov le začeli bolj ostro in tudi konkretno obravnavati razne nepravilnosti, še posebej, če se pri tem zavzemajo za delavce.

Takoj po otvoritvi sestanka je sekretar osnovne organizacije ZK v naši tovarni Filip DOLINAR prebral članom najpomembnejše sklepe prve seje konference ZKJ, ki

Nadalje pa se je v sprejetih sklepih prve konference ZKJ vsekakor treba za hip ustaviti tudi pri drugi točki teh sklepov, ki govorijo o tem, da se je nujno potrebno lotiti programa stabilizacije gospodarstva. Treba je namreč odločno spreminjati odnose pri delitvi v prid gospodarstvu. Treba je ustvariti tak program, da ne bo treba iskati ustavitve gospodarstva v stagnaciji, temveč v dinamičnem razvijanju. Seveda ta program ne sme prinesiti naraščanje brezposelnosti, niti tega, da bodo delavci še naprej odhajali na delo v tujino, ampak bo nasprotno treba mnogo storiti za uresničitev takega programa, ko bo delovna sila še kako pomembna za gospodarstvo. Zato je treba sestaviti večletni načrt v tem smislu, da bi se vrnilo iz tujine čim

V drugi točki so se člani ZK natančneje seznanili s sklepi in zaključki 4. redne seje Tovarniškega zbora sindikata. Ceprav je večini prav gotovo vsebina teh sklepov in zaključkov znana, pa je vendar vsekakor dobro, če se seznanimo vsaj z najpomembnejšimi. Kot je znano, je na prvem mestu bila zahteva sindikalne organizacije, da bi čimprej, oziroma v najkrajšem možnem času, dokončno pripravili osnutek statuta in ga posredovali takoj v pravo članom delovne skupnosti. Seveda je tudi na tem sestanku prišlo do upravičenih kritik na račun delovanja raznih komisij in tistih posameznikov, ki bi bili dolžni te akte pripraviti, saj končno komisija zares ne more sama sestavljati tako pomembnih in važnih aktov, kot je to prav statut delovne organizacije. Predsednik komisije za pripravo osnutka statuta je članom pojasnil, da je besedilo statuta že napisano, vendar mora sedaj o njem razpravljati v celotnem sestavu (razen tisti, ki so morda odstopili!) in ga sprejeti, preden bo posredovan kolektivu.

Res je, da sedaj ta komisija dela v polnem poletu (mislim v času, ko pišem ta sestavek), vsekakor pa bi lahko to storila že prej in brez take naglice, kot jo ima sedaj. Naj bo tako ali drugače, nekje vsekakor mora biti vzrok za to, da ta pomemben samoupravni akt ni bil že prej pripravljen in da je zaradi tega moralo priti do takega reagiranja sindikata.

To je seveda povsem v redu in prav, če se je sindikat le končno odločil, da uveljavi vse svoje pravice in ugled, da enkrat pove tudi tako odločno, kot je bilo to tokrat. Pri tem je dobil vso podporo članov ZK, kot tudi vseh članov. Tako pa bo moralo biti tudi v prihodnje, kajti prav v tem trenutku se je pokazalo, kako lahko sindikat s svojimi sklepi odločilno vpliva na urejanje raznih neresenih problemov. Žal, da sindikat ni ukrepal že prej!

Bilo je govora tudi o tem, da še vedno ni pripravljen pravilnik o sistematizaciji delovnih mest, čeprav je zakonski rok že zdavnaj mimo, zato je podana zahteva, da ga je treba pripraviti čimprej, če pa ga ni mogoče sestaviti doma, pa je treba to storitev naročiti pri Zavodu za produktivnost dela v Ljubljani.

Na zboru sindikata je bilo po-

udarjeno, da še vedno mnogi člani kolektiva ne vedo za mnoge stvari, ki zadevajo gospodarjenje podjetja. Tako mnogi člani kolektiva niso vedeli za vzroke zastoja pri prodaji aluminija in kaj je bilo storjenega za izboljšanje tega stanja, pa še in še!

Kaj je s perspektivnim načrtom podjetja? Zastavljeno je bilo tudi vprašanje, ali ima tovarna zagotovljeno dobavo surovin za daljše obdobje; kaj je z usodo DE Glinica, oziroma ali je zagotovljen obstoj te delovne enote za

V teh dneh bo občni zbor Tovarniškega zbora naše sindikalne organizacije, zato bomo o raznih problemih in o poteku tega občnega zbora poročali kdaj drugič.

Ob koncu naj poudarim še to, da so člani ZK obravnavali primer tov. Staneta Hojaka, ki je organizaciji zaupal, da se mu godi krivica pri določenih vprašanjih. Člani ZK so menili, da se še pojavljajo primeri, ko so temu ali onemu članu dogaja krivica, vendar je treba vzroke za

Skladiščnik Jakob Kornet

se konkretno nanašajo na stabilizacijo našega gospodarstva in na delo v gospodarskih organizacijah. Poudaril je tudi važnost in pomembnost omenjenih sklepov ter pozval vse člane, ki teh sklepov še niso prebrali, da to storijo čimprej, kajti edino tako bodo lahko kot komunisti dosledno nastopali pri izvajanju teh sklepov. Prav gotovo so omenjene sklepe prebrali tudi mnogi nečlani ZK, katere kot proizvajalce in državljane taki sklepi morajo zanimati, saj je končno od vseh nas odvisna nadaljnja politika pri doslednem izvajanju stabilizacijskih ukrepov.

Tukaj je zato vsekakor potrebno natančneje analizirati tisti del, ki govori o tem, da se ZK ne more sprijazniti z idealizacijo stanja in z ustvarjanjem iluzij o samoupravljanju. Nikakor ne moremo podpreti tistih komunistov, ki milo rečeno, živijo v zablodi, da je vse odvisno le od sklepov ZKJ in niene pripravljenosti, da jih uresniči. Resno je namreč treba opozoriti na to, da v naši družbi delujejo tudi drugačne sile in da je možno naredovati samo tedaj, če se v vsakdanjem življenju borimo proti njim. To dejstvo je še toliko pomembnejše, ker mnogokrat prav protisamoupravne sile ali struje utemeljujejo svojo moč na osvojenih pozicijah in monopolu znanja. Naloga ZKJ je v tem, da stalno spodbuja in razvija samozavest ter prakso za osvajanje pravic vsakega delavca v neposrednem odločanju o osnovnih interesih njegovega obstoja. Vsak poskus, da bi samoupravljanje ohranili na predstavniskem sistemu, bo v organih porajalo pasivnost proizvajalcev in birokratizacijo delavskih svetov in drugih organov.

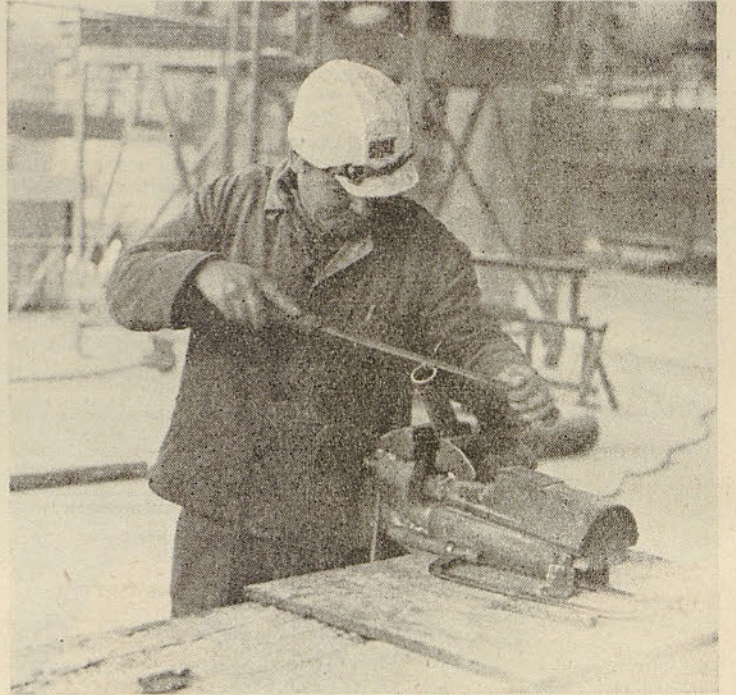
več delavcev, predvsem še kvalificiranih.

Najbolje je vsekakor povedal v svojem referatu tovariš Tito, ki je dejal, da ta konferenca ne more dajati nikakršnih receptov, niti sprejeti dokončnih sklepov o nadaljnjem gibanju našega gospodarstva, razvoju in menjanju problemov industrije, kmetijstva itd. Vendar pa konferenca lahko opozori na razvojne poti in prispeva k mobilizaciji komunistov in vseh članov Socialistične zveze. Vsi ti so namreč velikanske milijonske sile in jih je zato treba usmeriti k reševanju sedanjih problemov.

Prav gotovo je v tem odstavku tudi nekaj takega, kar zadeva vse nas v kolektivu. Pri tem seveda ne mislim le samo na člane Zveze komunistov, ampak tudi na vse ostale člane, kot je dejal tovariš Tito — člane Socialistične zveze, ki so prav tako odgovorni za dosledno izvajanje sprejetih sklepov.

Nedvomno pa prav člane Zveze komunistov pri tem čakajo velike in odgovorne naloge, saj bodo prav oni tisti, ki bodo morali biti na čelu vseh dogajanj, kajti danes so oči vseh delovnih ljudi uprte prav v člane Zveze komunistov, da bi videli, kako so oni pripravljeni začeti reševati pereče probleme, katere je nazkazala prva konferenca ZKJ.

Nikakor ne smemo pustiti z vida dejstva, da smo tudi mi pred važnimi nalogami: te bodo morale postati vsakdanji program slehernega komunista in člane naše delovne skupnosti, ki prav gotovo ne bo mogla mirno stati ob strani vseh dogajanj in premikov okrog nas. S temi besedami je bil zaključen prvi del sestanka članov Zveze komunistov v naši tovarni.

Pri piljenju

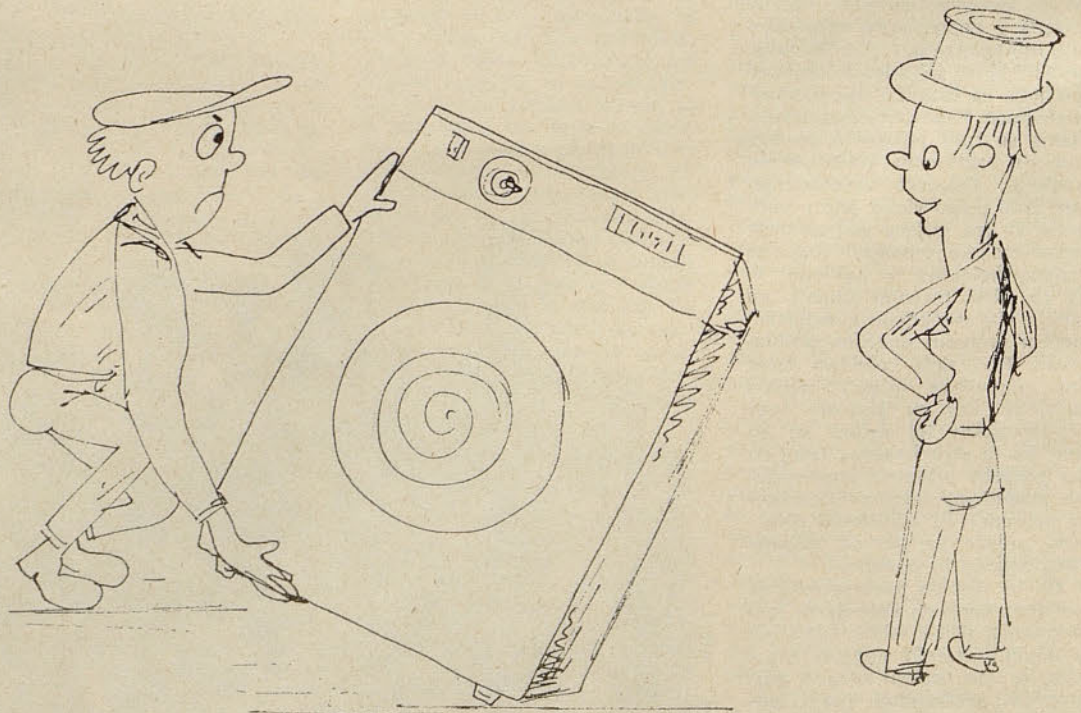
daljše obdobje, kje so vzroki, da ne obratuje novi hladilni stolp pri Glinici itd. Članj zbora so tudi zahtevali pojasnilo, če še obstaja možnost za ponovno uvedbo toplega obroka malice. Pri tem naj takoj poudarim, da je 11. januarja 1971 imel odbor za družbeni standard svojo redno sejo in je med drugim predlagal delavskemu svetu tudi to, da naj prouči možnost za ponovno uvedbo toplega obroka za ves kolektiv. Predlog je bil namreč, da bi naj to uredili v okviru vsake delovne enote posebej, vendar se odbor s tem ni strinjal in je predlagal DS ustrežnejšo rešitev, ki pride v poštev za ves kolektiv

take pojave natančno ugotoviti in same pojave preprečiti. Prav gotovo je podobnih pojavov še več, vendar s to razliko, da še niso prišli pred organizacijo; vse to pa še bolj nalaga članom ZK dolžnost in nalogo, da bodo budni in da bodo z vso odgovornostjo preprečevali pojave, ki so le v škodo kolektiva kot celote.

Se enkrat poudarjam, da smo člani ZK pred odgovornimi nalogami, katere moramo v prvih vrstah uresničevati za dobrobit in nadaljnji razvoj našega delovnega kolektiva — v korist naše socialistične skupnosti — pri uresničevanju stabilizacijskih ukrepov!

M. F.

Lažnivci

— So rekli, da je ta pralni stroj petkilogramski, zdaj pa pogledj, kako je vrag težak!

Razvoj aluminijske industrije v svetu in pri nas

Od prve izdvojitve kovine iz glinice po Davy-ju v začetku 19. stoletja, pa vse do druge svetovne vojne, je bila proizvodnja in potrošnja aluminija relativno skromna. Sele s pričetkom druge svetovne vojne je proizvodnja aluminija dobila zares industrijski značaj, ker je potreba po kovinah in s tem tudi po aluminiju v času vojne močno narasla. Ker večina v vojni angažiranih držav v tem času ni bila sposobna povečati proizvodnje aluminija, so prevzele iniciativo Združene države Amerike in Kanada na zavezniški strani in fašistična Nemčija za silo Osi.

Nemčija je imela že pred vojno relativno dobro razvito aluminijsko industrijo, med vojno pa je začela izgrajevati kapacitete še na zasedenih ozemljih: v Avstriji, Jugoslaviji, Norveški in Madžarski. Ta nemška iniciativa predstavlja povečini še danes bazo aluminijske industrije v naštetih državah.

Takoj po končani vojni je nastopila v zapadni Evropi krajša stagnacija v razvoju aluminijske industrije. Razlog za to je v prizadetosti po vojni in s tem v tehnično nezadostni razvitosti industrije in potrošnje. Popolnoma pa je izključena Nemčija. Potrebe po aluminiju v tem času pokriva zapadna Evropa — pretežno vojna industrija — iz ameriških rezerv, ki zdaj niso več potrebne.

Združene države Amerike prodajo svojo, med vojno zgrajeno aluminijsko industrijo privatnemu kapitalu za simbolično ceno. Na ta način se proizvodnja aluminija znajde v situaciji, ko ni obremenjena z amortizacijo kapitala in ima tako možnost za ponovno ekspanzijo. Slednje še dodatno pospešujeta razvitost ameriške industrije in potrošnje.

Korejska vojna predstavlja ponovno stimulans v razvoju proizvodnje aluminija v Združenih državah zaradi zahteve vlade po večji proizvodnji. Še dodatno ugodnost pa ponudi vlada z obveznostjo, da bo prevzela vse viške povečane proizvodnje.

Nekako v tem času se pričena tudi razvoj evropske aluminijske proizvodnje, ki pa zaradi zaostalosti ostalih industrijskih sektorjev napreduje počasneje. Pri tem

je treba izvesti nove kapacitete v vzhodni Evropi, predvsem v SSSR; tukaj te izgrajujejo pri povsem drugačnih kondicijah in pretenzijah.

Porast proizvodnje aluminija v svetu leta 1930 prikazuje naslednja tabela:

Leto	v 1000 tonah
1930	269
1940	807
1950	1507
1960	4545
1969	9380

Za vsa navedena razdobja je razviden porast. Posebno značilno pa je povečanje proizvodnje v zadnjih desetih letih, t. j. v razdobju od 1960 do 1969. Kot je razbrati iz tabele, se je proizvodnja v tem desetletju več kot podvojila, saj izkazuje porast, indeks 129. S porastom aluminija pa se je povečalo tudi število držav proizvajalk. Tako šteje v letu 1969 med proizvajalce aluminija že 33 držav.

Paralelno s proizvodnjo je naraščala tudi poraba aluminija. Potrošnja je po podatkih porasla v zadnjih desetih letih — 1959 — 1969 — za 138 odst. Iz tega sledi povprečna stopnja rasti, ki znaša približno 9—10 odst. letno. Po mnenju strokovnjakov je tako nangel razvoj te industrijske veje pripisati naslednjim vzrokom:

- 1) Naraščajočemu prodiranju aluminija v različne dejavnosti;
- 2) Relativno močnemu porastu porabe v sektorjih gradbeništva, prometa, elektroindustrije, industrije embalaže itd.;
- 3) Relativno ugodni cenji aluminija v odnosu do cen ostalih konkurentnih materialov.

Glede na zelo hitro ekspanzijo v svetu, lahko ugotovimo, da je razvoj aluminijske industrije v Jugoslaviji le malo napredoval. Medtem, ko je Jugoslavija pred vojno imela manjšo proizvodnjo aluminija v Lozovcu, se je proizvodnja v povojnem času razvila samo v Kidričevem. Sedanja kapaciteta znaša cca 42.000 ton primarnega aluminija in če k temu dodamo še proizvodnjo iz Lozovca, skupna proizvodnja ne presega 50.000 ton letno.

Izgradnja proizvodnje v Kidričevem je potekala vse od leta

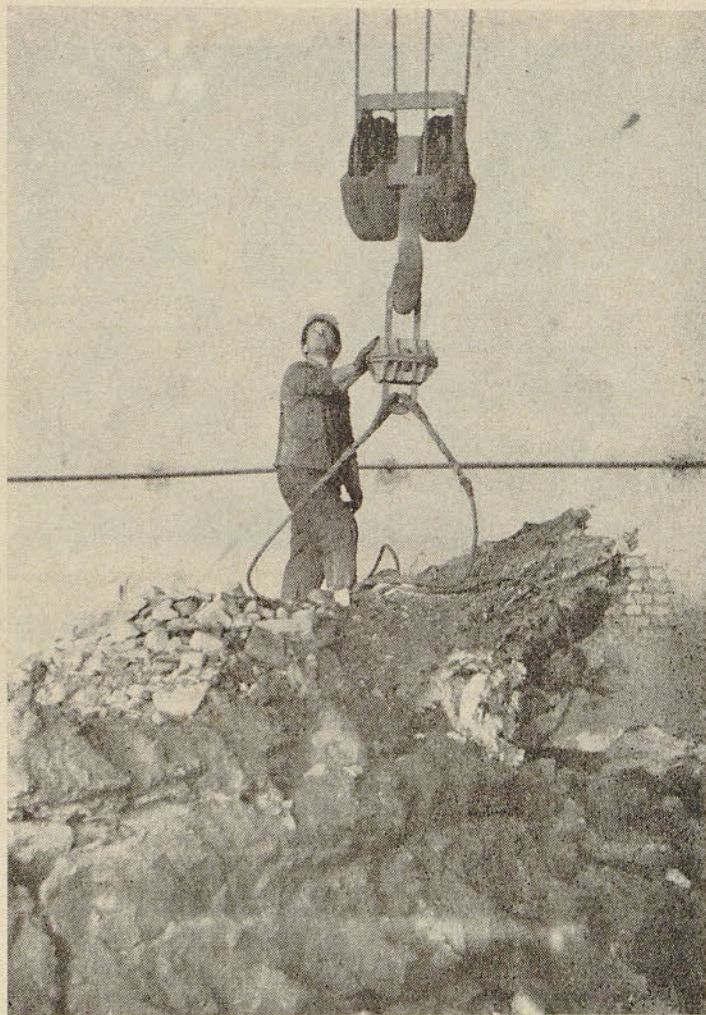
1942, ko je pričel nemški kapital z izgradnjo tovarne glinice s predvideno kapaciteto 90.000 ton. Po končani vojni, leta 1945, je bilo na gradbišču v Kidričevem dokončanih približno 70 odst. gradbenih del in okrog 5 odst. opreme.

Od leta 1945 do 1947 se investicijska dela niso nadaljevala. Po boksitemu sporazumu z Madžarsko iz leta 1947 so predvidevali zgraditev elektrolize v Kidričevem do leta 1950 in dokončanje tovarne glinice do leta 1952. Potrebno glinico bi naj dobavljali iz tujine vse dotlej, dokler ne bi z lastno proizvodnjo pokrili potrebe.

Po prekinitvi sporazuma z Madžarsko se je intenzivno delo nadaljevalo. Leta 1952 je bilo rešeno vprašanje kreditiranja po Mednarodni banki. Leta 1954 prične tovarna poskusno obratovati z izgrajeno kapaciteto 45.000 ton glinice in 15.000 ton letne proizvodnje aluminija. V tovarni je ostala po nemških projektantih predvidena tehnologija pridobivanja, v elektrolizi pa so delale 45.000 amperske peči, ki so v tistem času predstavljale moderne proizvodne naprave.

V letu 1958 se je takratna jugoslovanska vlada s posebnim memorandumom obrnila na vlade 14 držav s predlogom za sodelovanje pri nadaljnji izgradnji aluminijske industrije. To je bila posledica neuspelega poskusa sodelovanja z SSSR na lokaciji Titograd.

(Nadaljevanje prihodnjic)

Rušenje katodnega dna

Splošna načela za ureditev delovnega mesta

Namestitev stroja, ureditev prehoda in prostora za cdlaganje materiala ter ostali delovni pogoji imajo velik vpliv na zmanjšanje nesreč pri delu.

O ureditvi delavnice kot tudi delovnih mest, obstaja nekaj osnovnih principov, na katere je treba misliti pri projektiranju novih, kakor tudi pri rekonstrukciji obstoječih v obratu. S splošnim pravilnikom in drugimi predpisi o varnosti pri delu so podane norme za širino prehodov, površino in kubaturo prostega delovnega mesta, zelo malo oziroma ničesar pa ne govorimo o ureditvi samega delovnega mesta pri stroju.

V tem sestavku želimo v kratkem opisati splošna načela za ureditev delovnega mesta.

Površina delovnega mesta mora biti dovolj velika, da omogoča popolno udobnost in svobodo gibanja pri posluževanju stroja. Da bi delovni prostor čim bolj smotno izkoristili za namestitev merilnih instrumentov, gotovih predmetov, materiala, oziroma predmeta, katerega obdelujemo, odpadnega materiala itd., morajo biti predvidene police, mize, posode in podobno, s čemer bi na njih odlagali predmete, da ne bi padali in zatrpali delovno mesto (glej skico):

materiala potekal brezhibno in varno.

2. Delovni prostor okoli stroja, kakor tudi prehodi in mesta za odlaganje materiala, morajo biti vedno točno označeni.
  3. Stroji morajo biti tako postavljeni, da delavec ni izpostavljen nevarnostim od vozila na prehodu. Če stroja ne more tako postaviti, je potrebno namestiti ustrezno ograjo, katera bo ščitila delavca in stroj.
  4. Pri vsakem stroju mora biti police, mizica za orodje ali podoben pripomoček za odlaganje orodja in materiala.
  5. Uporabljati moramo vedno predpisane stroje za sedenje, nikakor pa ni dopustno uporabljati razne improvizacije, npr. zaboje.
  6. Odpadke, ostružke in podobno moramo metati v zato določene posode, katere je treba redno prazniti.
  7. Kjer je le mogoče, naj bi material stroju dostavljali z avtomatskimi pripravami.
  8. Na stroju morajo biti že ob nabavi in po instaliranju zaščitne naprave.
  9. Na vsakem delovnem mestu je treba urediti ustrezno razsvetljava.
  10. Zraven tega pa je potrebno še upoštevati, da bodo urejeni mikroklimatski pogoji temperatura zraka, relativna vlaga, gibanje zraka (prepih) in da škodljivosti, kot so: toplotno sevanje, tresljaji, ropot nad 80 Db, odzračevanje oziroma odstranjevanje (struženih plinov in prahu) izvedemo na minimum.
- Poleg tega pa je treba upoštevati uporabo ustreznih osebnih zaščitnih sredstev.

Spoznajte radioamaterje!

Nekaj posebnega je pri teh naših skrivnostnih ljudeh, ki se imenujejo RADIOAMATERJI ALI OPERATERJI na kratkih valovih. To so ljudje, katerih ne moremo razumeti na prvi pogled in po nekaj besedah, temveč moramo z njimi nekoliko dalj časa pokramljati, da spoznamo, kaj so, kaj, s kom in s kakšnim namenom delajo.

Ali si znate predstavljati, kako izgleda človek, ko se zvečer utrujen od vsakdanjih opravil, ali v prostih urah, vsede k svojemu sprejemniku, posluša v eter in nenadoma začuje značilne klice oddaljene radiopostaje, nameščene nekje v Kongu, kako kot naelektriziran zagradi za telegrafsko tipko, vključijo oddajnik in pokliče to postajo v Afriki. V naslednjem trenutku je vzpostavljena radiotelegrafska zveza s človekom iz temnega dela zemlje. Misli enega so v trenutku misli drugega, vročično posluša operater svojega korespondenta, da mu ne bi ušla nobena črka pogovora. Signali se vrstijo drug za drugim, včasih pojemajo, pa se spet okrepijo. Prisluhneš in čutiš daljavo! To je pač drugi kontinent in je vendar z nami neposredno povezan.

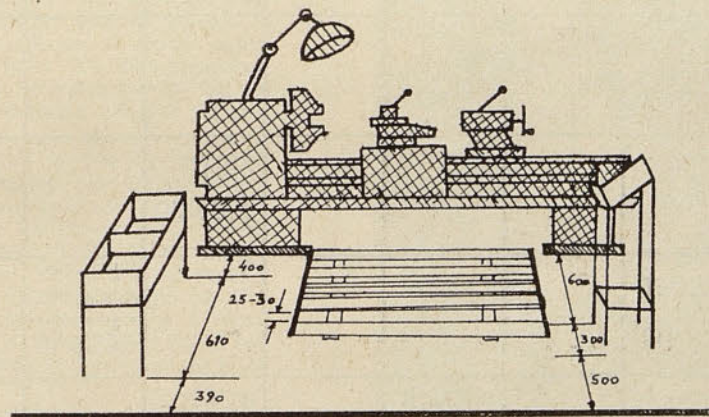
Vrhunec čudežev radiotehnike, ki pa vendar ni čudež!

Neposredna povezava s človekom na razdalje tisoče kilometrov. Kljub stotinam vzpostavljenih zvez je to vedno novo doživetje, polno čara. Radioamater, ki ga je enkrat že okusil, ga nikdar več ne bo izpustil. Nikoli ne ostane to doživetje enako: danes imaš sestanek z operaterjem iz Norveške, jutri ujameš neko redko postajo v Tihem oceanu ali pa se oglasi operaterka iz Maroka.

Drugič, ko si preuredil svoj oddajnik in preizkusil drugi tip antene, preizkušaš izboljšavo in kramljaš po etru z ljudmi, katere nikdar nisi videl, pa so vendar tvoji najboljši prijatelji.

Mnogostransko je to doživetje, kakor življenje samo, a vendar je novo v delu operaterja. Ekspedicije Severnega in Južnega tečaja, letala, parniki, raztreseni eksotični otoki, to so najljubša področja operaterja, ki si želi redke, posebne zveze, dočim so ideal drugega stalne in trajne zveze z enim in istimi ljudmi.

Prijatelji etra od blizu in daleč. Eksperimenti pri premeščanju velikih razdalj z radijsko zvezo so reden pojav in amaterji izkoriščajo vsako ped žice v anteni in vsak delček energije, katero dajejo njihovi aparati. Tako izhajajo iz te

Ureditev delovnega mesta pri stroju

radioamaterske šole virtuozji etra — vezisti, ki so že večkrat pokazali svetu svojo sposobnost, pripravljenost in požrtvovalnost.

Če samo nekoliko pogledamo v preteklost radioamaterjev, vidimo, da so odigrali ob vseh dosedanjih katastrofah — potres v Peruju, Skopju in Banja Luki — zelo pomembno vlogo, saj so bili pri teh katastrofah prvi in so pomagali reševati in pošiljati svetu vesti o nepopravljivi škodi.

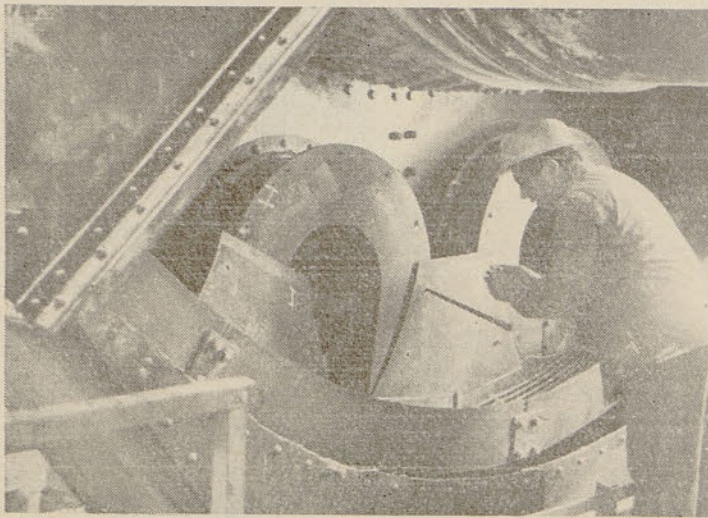
Kot dokaz, da operaterska aktivnost na kratkih valovih ni zgolj zabava in šport, naj nam služi nešteto primerov v miru in vojni, ko so bili radioamaterji prvi na mestu in so povezovali nesrečneže z rešilnimi odpravami.

Franc Cetl, YU3VU

Višina zloženih predmetov ne sme presegati 1 m, a širina prehoda med njimi ne sme biti manjša od 0,8 m. Pri nekaterih delovnih mestih na strojih, kot je to primer s stružnico, postavljamo na tla lesene rešetke. Razmak med letvami rešetke ne sme biti večji od 25—30 mm. Za odstranjevanje ostružkov mora biti na razpolago ščetka in kovinska kljuka. Za odstranjevanje drobnih ostružkov in raznih reg morajo delavci imeti ročne pihalnike. Na splošno pa moramo o sami ureditvi delovnega mesta upoštevati splošna načela, kot so:

1. Za namestitev stroja je treba dati na razpolago dovolj prostora, tako da bo njihovo upravljanje, remont in transport

Pri montaži

potreb posameznih krajevnih skupnosti. Občani morajo vedeti, koliko sredstev prispevajo v občinski proračun, in se zavedati odgovornosti pri soodločanju v trošenju tako zbranih sredstev.

V nadaljnji razpravi na seji omenjenega odbora je bilo slišati tudi mnenja o tem, da smo v zadnjem času vse preveč poudarjali vlogo krajevnih samouprave in pri tem zanemarili pomen občinske samouprave. Morda je sicer v tem tudi nekaj resnice. Mnogokrat se je namreč zgodilo, da smo v krajevnih skupnostih gledali na občinsko skupščino samo kot na oblast, katera nima nobenega razumevanja za potrebe občanov, zaradi česar so tudi bolj poudarjene napake občinskih skupščin kot pa krajevnih skupnosti. V krajevnih skupnostih so odnosi med organi in občani pogostokrat zelo slabo razviti in tako prihaja do individualnega odločanja ali pa do odločanja v ozkih forumih (odbori, komisije, sveti in podobno). Zanemarjeno je delo z občani, javno mnenje pa ni javno mnenje, am-

tudi pravico do izdajanja ustreznih odločb ali veljavnih priporočil, ki bi bila obvezna za vse občane. Čeprav seveda ni bilo nekkih konkretnih predlogov, pa je vsekakor vse bolj jasno, da tovrstne težave v delovanju krajevnih skupnosti ponekod obstajajo. Mislim, da so prav gotovo področja dejavnosti, katera nujno terjajo, da svet krajevnih skupnosti na osnovi dobljenega demokratičnega mnenja večine sprejema sklepe, ki bi naj potem bili veljavni za vse občane. Vsekakor pa je potrebno predvsem omeniti področje ljudske obrambe in civilne zaščite, krajevnega samoprispevka kot nujne oblike solidarnostnega reševanja določene aktualnega problema, ki je na območju neke krajevnih skupnosti. Zelo pomembno bi bilo tudi to, da bi se med krajevnimi skupnostmi v občini ali celo v večih občinah razvilo trdnije sodelovanje, ker bi le edino tako lahko občani neke krajevnih skupnosti bolj objektivno spoznali potrebe širše skupnosti in se na osnovi tega spoznanja bolj trezno opredeljevali pri delitvi zbranih sred-

tuti v svojih določilih večkrat premalo odločni in za nikogar, ki je za funkcioniranje krajevnih samouprave po statutu odgovoren, ne predvidevajo ustreznih sankcij v primerih, če svoje naloge ne opravlja, kot je to potrebno. Ko bo republiška skupščina obravnavala ta dokument, bo morala vsekakor v razpravi o krajevnih skupnostih v naši republiki odločno povedati tudi svoje mnenje o vlogi krajevnih skupnosti na področju stanovanjskega gospodarstva, vsekakor pa bo morala svoja stališča oblikovati na osnovi javnih razprav. Treba bo reči besedo o pomenu krajevnih skupnosti pri samoupravljanju s stanovanji, pri sodelovanju s stanovanjskimi gospodarskimi organizacijami, pri vplivanju na trošenje sredstev za gradnjo in vzdrževanje stanovanj, pri sprejemanju odločkov v občinskih skupščinah itd.

Teh nekaj nakazanih momentov iz gradiva, katerega je obravnaval odbor za družbeno-politični sistem in notranjo politiko, nam jasno kaže, kakšno delo nas čaka

Nov dokument o krajevnih skupnostih

Kdor je redno zasledoval delo republiške skupščine pred nekaj meseci v preddopustniški sezoni — je lahko med drugim zasledil tudi to, da je odbor za družbeno-politični sistem in notranjo politiko pri republiškem zboru pričel pripravljati gradivo za sestavo posebnega dokumenta, katerega bi naj v tem času sprejela republiška skupščina in kateri bi naj nakazal nadaljnjo pot za razvoj krajevnih skupnosti v naši ožji republiki.

Morda izgleda ta zadeva nepomembna in bo kdo rekel, da ta stvar ne sodi v naš tovarniški časopis, pa je vendarle res, da je še kako aktualna in zanimiva predvsem zato, ker smo vsi proizvajalci sočasno tudi občani in kot taki tudi živimo na območjih različnih krajevnih skupnosti z različnimi specifičnimi pogoji za svojo aktivnost.

Ker mora vsak proizvajalec v delovni organizaciji aktivno delati tudi na območju svoje krajevnih skupnosti pri reševanju njenih vsakdanjih problemov, se mi zdi, da je ta sestavek še kako potreben in da mu je prav zato mesto tudi v našem tovarniškem glasilu; to namreč roma na vse strani — domove naših proizvajalcev in njihovih družin.

Nedvomno sodi med najpomembnejša vprašanja, ki so se pojavila na seji odbora za družbeno-politični sistem in notranjo politiko, prav odnosi med krajevno

skupnostjo in občinsko skupščino. Čeprav so sicer odnosi med občino in krajevno skupnostjo urejeni z občinskimi statuti in statuti krajevnih skupnosti, pa so največkrat ti statuti le dokument, katerega dosledno ne uresničuje nobena od obeh strani, razen tega pa bi glede na dosedanje razvoje krajevnih samouprave lahko vnesli naprednejša določila v statute, če bi seveda zato obstajale zakonite možnosti. Razumljivo obstajajo težnje po zagotavljanju rednih virov sredstev za financiranje dejavnosti krajevnih skupnosti. Ob financiranju krajevnih skupnosti je treba namreč upoštevati solidarnostne dolžnosti vseh občanov v komuni. Brez dvoma je treba zagotoviti demokratičnost pri sprejemanju finančnih načrtov, tako glede materialnih obveznosti občanov kot glede trošenja zbranih sredstev. Upoštevati je treba skupne potrebe občanov neke občine in primerjati med seboj nujnost

pak le mnenje ozkega kroga aktivistov.

Krajevne skupnosti morajo v bodoče bolj zaživeti kot skupnosti občanov, prav tako pa je treba krajevnim skupnostim v vsaki občini zagotoviti aktivno udeležbo pri odločanju o pomembnih zadevah, za katere je odgovorna občinska skupščina. Med drugim že obstajajo celo predlogi, da bi ustanovili posebne zbornice pri občinskih skupščinah, v katerih bi naj bili delegati krajevnih skupnosti, v Mariboru pa se je že celo pojavila misel o takšnem zboru v občinski skupščini; sestavljali bi ga predsedniki krajevnih skupnosti. Drugod spet predvidevajo zbor delegatov krajevnih skupnosti; ta bi se naj občasno sestajal in razpravljal o najpomembnejših problemih. Kako bo še to vse izgledalo, je zaenkrat vprašanje, vsekakor pa bodo najbrž tam, kjer so v krajevnih skupnosti razvili dobro sodelovanje z odborniki in po krajevnih organih z organi občinske skupščine, mnogo manj navdušeni za formiranje takšnega zbora, sicer pa bo prav gotovo bližnja bodočnost pokazala, če so takšni posebni zbori sploh potrebni in koristni za nadaljnji razvoj odnosov med občinskimi skupščinami in občani.

V odboru pa se je nadalje pojavilo tudi mnenje, da naj bi krajevnih skupnosti vendarle pridobile

stev, pri uvajanju prepotrebnih samoprispevkov in sodelovanju z delovnimi organizacijami, seveda le na osnovi programa skupnih potreb.

Dokument, ki bi naj torej bil sprejet do konca letošnjega leta po republiški skupščini, bo prav gotovo upošteval tudi stališča tega odbora, da je treba krajevnih skupnosti določene opredeliti in zagotoviti odgovornost vse zainteresiranih činiteljev za njihovo delovanje.

To seveda velja za organe občinske skupščine in krajevnih skupnosti, kakor tudi za vse druge, ki so na kakršenkoli način povezani s krajevno samoupravo.

Brez dvoma so dosedanje sta-

na tem področju v bližnji bodočnosti; vsem nam mora biti jasno to, da bodo vsekakor najpomembnejši prispevki k sestavi osnutka tega dokumenta prav pripombe iz javnih razprav. Več kot jasno in razumljivo je, da tisti, ki se s problemi krajevnih skupnosti dnevno ukvarjajo, znajo tudi največ povedati in pomagati s svojim sodelovanjem, da bo nov dokument o krajevnih skupnostih zares takšen, kot si ga vsi želimo. Zato pa se moramo tudi vsi aktivno vključiti v akcijo in prispevati svoj delež k temu, da bi naše krajevnih skupnosti zares končno že dobile tisto vlogo in mesto, katero jim danes tudi pripada v naši družbeni ureditvi.

Zahvala

Podpisani Jožef OGRIZEK se pristrčno zahvaljujem sindikalni podružnici in mojim ožjim sodelavcem, ki so me prišli, po daljši bolezenski odsotnosti in ob odhodu v pokoj, pozdravit in se obenem poslovit. Še posebej se

zahvaljujem za prejeta darila in priznanje za dolgoletno delo.

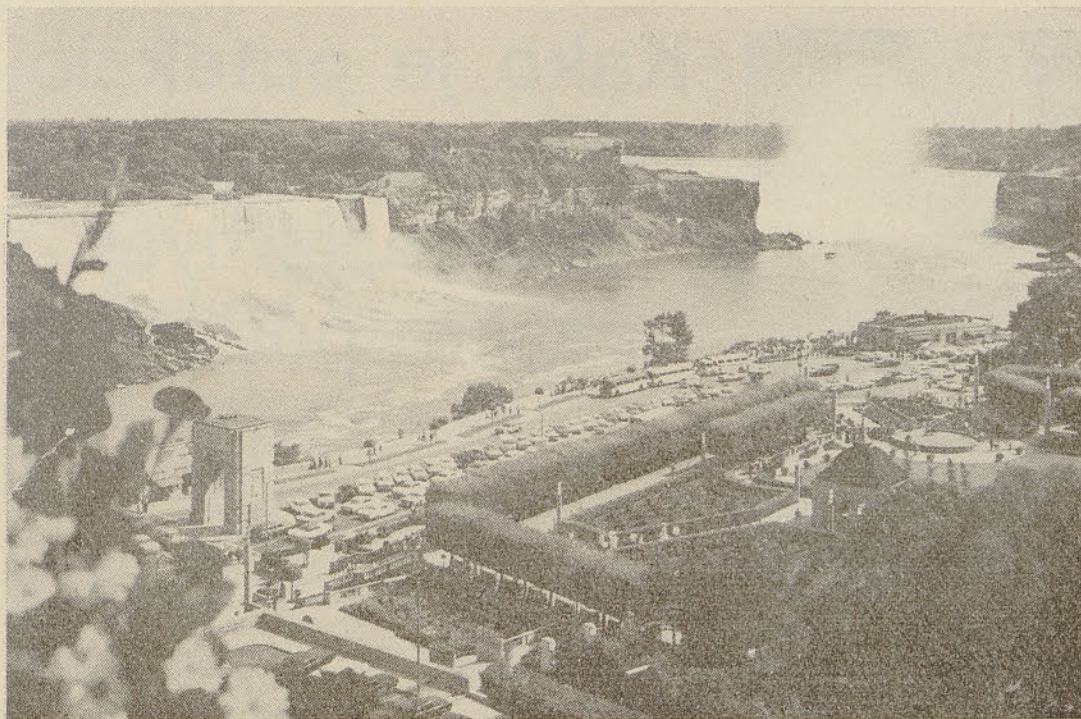
Vsem prav pristrčna hvala!

V novem poslovnem letu 1971 vam želim veliko uspeha in dobrih poslovnih odnosov — v korist našega kolektiva.

AM. FILMSKI KOMIK			VRSTA RISBE	OKLOPNO VOZILO LITIJ	VRSTA ŠVICAR.UR	DRŽAVA V SREDNJI AMERIKI	OTOK BLIZU SARDINIJE	KANADA	
DRŽAVA NA SV ZDA								BOISE	
BOG (ITAL.)				ZLATO JABOLKO				ZDA	
MESTO NA JAPONSKEM OTOKU ŠIKOKU	NAPADALEC "ALUMINIJA"	GORA V ŠVICAR. ALPAH	NOGOMET. "DINAMA"		HIBA - POMANJKLIVOST KESANJE			AMERICIJ	
				NAJMANJŠI DELEC SNOVI	DELAVEC V KERAMIČNI INDUSTRIJI			BARVNO	
OZEK KONEC POLOTOKA			MERSKA ENOTA ZMRZJENA VOĐA		DRŽAVNA BLAGAJNA ČAS BREZ VOJNE			PREDLOG	
MESTO V MAKEDONIJI		GIBANJE PO ZRAKU						TONOVSKI NAČIN	
		AKO		MURSKA SOBOTA		NASER		JUGOSLOV. TELEVIZIJA	
				ITALIJA		REKA NA KITAJSK.		VRSTA LEPILA	
NOGOMET. "ALUMINIJA" (Teodorović)						AM. FILMSKA IGRALKA LIZ			

T.M.

Niagarski slapovi. Levo je slap ZDA, desno pa kanadski podkvasti slap

V Kanadi

(Nadaljevanje s prejšnje številke)

Pozno je že. Poslovimo se, sedemo v čoln in se odpeljemo ob obali. Na približno vsakih 20 m so oštevilčene parcele. Stevilke so pritrjene kar na drevesa. Košček tega »raja« meri (po moji oceni) kakih 30 arov, a cena je različna. Parcele z obalo so dražje: 3.000 dolarjev in več. Parcele brez obale so približno po 1.000 do 1.500 dolarjev. Odvisno je pač od lege zemljišča.

Zmrači se. Komarji začenjajo svoj ples. Toliko jih je, da se moramo umakniti v šotor. Zunaj je tiho in mirno, le valovi jezera rahlo pluskajo ob obalo. Nekje daleč se čuje brnenje motorja. Verjetno je kakšen vztrajni ribič, ki se vrača ali pa gre na lov.

Prelepo jutro je. Prav tako kot povsod v naravi, kjer ni mestnega trušča. Kot doma.

Poderemo tabor in se spočiti vrnemo v mesto.

Ob niagarskih slapovih

Že v Torontu se srečamo s smerokazom: NIAGARA FALLS — 80 milj. Cesta, ki pelje proti jugu, je še domala lepša kot proti severu. Je štiristezna, a poleg tega cestišča delajo še po dve liniji. Delo je že v zaključni fazi in cesta bo odprta gotovo že čez nekaj mesecev ali še prej.

Avtomobil kar požira kilometre (pravzaprav milje). Kolona je dolga, verjetno prav do slapov. Čez kakšne pol ure začnemo prehitovati tovornjake — mešalce. Vsak čas kakšnega prehitimo. Kaj le počnejo med tem prometom? Že vidim: končujejo odsek ceste. Želim videti, kako to

ČUDOVITA REKA MUSKOKA, KI SE PREBIJA SKOZI PROSTRANE GOZDOVE

delajo, zato umirimo vožnjo. Neverjetno! Dva traktorja raztegujeta dolgo železno mrežo nad zvaljano cestišče, a mešalci prihajajo v sklenjeni verigi in praznijo vsebino na to mrežo. Na mah mi je vse jasno. Zato so torej te ceste tako lepe in gladke! Plast železobetona, a nanj plast asfalta!

Kar mило se mi stori ob misli na naše cestne »objekte«. Koliko denarja nam požrejo, a se še vedno vozimo po luknjastih cestah.

Pospešimo vožnjo. Bližamo se Hamiltonu. Že od daleč vidim gost oblak dima, ki visi nad mestom. Zapeljemo na most. Tu se za trenutek zaustavimo, ker moramo plačati mostnino — 15 centov. Pa izplača se, tako lep je most. Čez nekaj minut že drugi. Tudi tu moramo plačati. To sta privatna mostova, zato tudi mostnina (ceste so državne).

Izgleda, da je tukaj močna težka industrija. Peljemo se nedaleč od tovarn. Verjetno so to železarne ali kaj drugega. Oblak dima nad njimi je tako gost, da sonce ne prodre skozenj.

Spet hitimo naprej. Tu in tam se nam na levi prikaže obala Ontarijskega jezera.

Niagara. Peljemo se ob reki, ki je res nekaj posebnega. Teče po 15, morda 20 m globokem kanjonu. Preteči je moralo mnogo časa in vode, da se je prežrla skozi sloje skalovja v tako globino.

Se malo. Komaj že čakam, da vidim te največje in verjetno tudi najlepše slapove na svetu. Že od daleč zagledam, kako se dviga pod nebo bela megla.

Na cilju smo. Kako je to nekaj lepega! Čudovita sta, oba slapova. Kanadski ima podkvasto obliko in se mi zdi nekoliko lepši. Reka priteče na rob tega prepada v širini približno 40 m. Ogromna količina vode nenadoma zgrmi v globino, kjer se razbija v eno samo peno. Iz tega hudournika se dviga steber megle.

Tudi slap ZDA je prelep. Pada z enake višine in se razbije na skalovju pod seboj. Prav to skalovje mu daje poseben čar. Voda, ki pada čez rob, vsa besna in penasta išče pot med skalovjem in se končno umiri v reki. Za slapom pa se dvigajo v nebo mogočni nebotičniki ameriškega mesta Buffala, kar celotno sliko še polepša.

Ne morem se nagledati te lepote. Kakšna čudovita igra barv! Ko tako strmim v to krasno, vendar grozečo lepoto, se mi zdi, da me hoče potegniti s seboj v globino.

Izpod mostu, ki veže Kanado in ZDA, pripelje ladja. Polna turistov počasi drsi proti slapovom. Zapluje mimo ameriškega in se počasi bliža kanadskemu. Kakšnih 30 m pred slapom se obrne. Voda okrog ladje besni in se peni. Ziblje se in vse izgleda prav nevarno. Potem počasi zapelje nazaj proti mostu in izgine. Lepo je. Vso lepoto slapov še popestri izredno urejena okolica s parki in raznimi turističnimi objekti. Pisana množica turistov vse to le še dopolnjuje.

Po majhnem hribčku se povzpemo do razglednega stolpa. To je šesterokotno poslopje, na katere strehi, boljše ploščadi, stoji mogočen stolp, morda 60 ali več metrov visok. Ima obliko gobe: na dolgem peclju sedi velik »klobuk«, še najbolj podoben kakemu vesoljskemu vozilu krožne oblike. Po »peclju« se s treh strani neprestano dvigajo ali spuščajo rumenorjave kabine dvigala.

V ogromnem, šesterokotnem prostoru so trgovine. Tu najdeš res izredne in dragocene spominke, vendar po zelo visoki ceni. Že najnavadnejši kič veliko stane. Dobijo se ročna dela kitajskih in japonskih mojstrov (ali rokodelcev) in tudi švedskih, irskih, nemških, italijanskih in drugih spominkov ne manjka. Tudi zlatnine in raznoterih imitacij je na pretek.

Z dvigalom se odpeljemo na vrh razglednega stolpa. Tudi tu so trgovine s podobnim blagom kot spodaj. Razgled s stolpa sega daleč čez slape po ozemlju Kanade in ZDA.

(Nadaljevanje in konec prihodnjici)

Vprašanje in odgovor

s področja varstva

VPRAŠANJE: Katere posle s področja varstva pri delu lahko delovna organizacija prenese in na koga?

ODGOVOR:

1. odst. 5. člena temeljnega zakona o varstvu pri delu (v nadaljnjem tekstu: TZVD) predpisuje, da so delovne organizacije osnovne nositeljice nalog in poslov glede izvajanja in pospeševanja varstva pri delu.

Iz tega zakonskega določila izhaja, da je delovna organizacija, kot osnovna nositeljica dolžnosti in poslov glede varstva pri delu, dolžna, da jih sama opravlja. TZVD glede tega ni povsem kategoričen in v 1. odst. 7. člena dopušča, da določene dejavnosti pri izvajanju in pospeševanju varstva pri delu opravljajo znanstvene in strokovne ustanove na področju varstva pri delu, zdravstva, gospodarstva in prosvete, zavodi za socialno zavarovanje, zavarovalni zavodi in gospodarske zbornice.

TZVD to dopušča, ker posameznih poslov delovna organizacija sama ne more opraviti, ker zato nima možnosti, pa tudi zato, ker mora nekatere posle s tega področja opravljati družbena skupnost ali pa jih mora zaupati strokovnim ustanovam, katere jih bodo zaradi svoje dejavnosti opravljale bolj strokovno, bolje in učinkoviteje: s tem pa tudi bolj gospodarno. To posebno poudarja 2. odst. 65. člena TZVD, po katerem se organizacije lahko dogovarjajo s strokovnimi ustanovami na področju varstva pri delu za opravljanje določenih poslov s področja varstva pri delu. Gre torej za strokovne ustanove za po-

speševanje varstva pri delu in za dogovarjanje glede opravljanja nekaterih konkretnih zadev s tega področja.

V zvezi s tem je treba upoštevati posle, ki jih opravljajo »v imenu in na račun organizacij« pooblaščen strokovne ustanove; sem spadajo npr. občasni preizkusi kemičnih in bioloških škodljivosti, mikroklima, delovnega okolja, naprav in drugih delovnih sredstev poleg tistih, za katere predpisujeta 70. in 71. člen TZVD, da jih itak morajo opravljati strokovne ustanove. Poleg teh se strokovne ustanove na področju varstva pri delu po 86. členu TZVD ukvarjajo, skladno z zakonom, zlasti s temj posli:

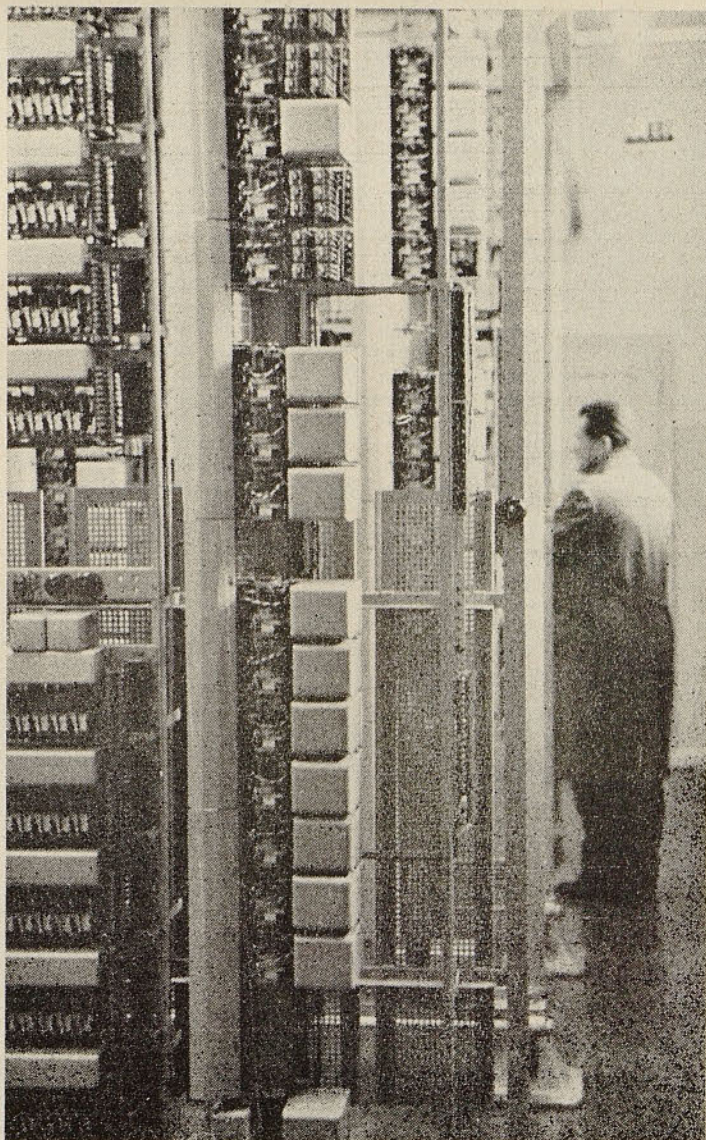
- opravljajo za delovne organizacije strokovne storitve glede uveljavljanja varstvenih predpisov in ukrepov oziroma izboljšanja in saniranja delovnih pogojev;

- sestavljajo elaborate in analize, dajejo strokovno pomoč pri normiranju tvarine varstva pri delu in nadzorujejo uveljavljanje predpisov o varstvu pri delu;

- opravljajo znanstvene preiskave in raziskovanja, spremljajo domače in tuje dosežke na področju varstva pri delu;

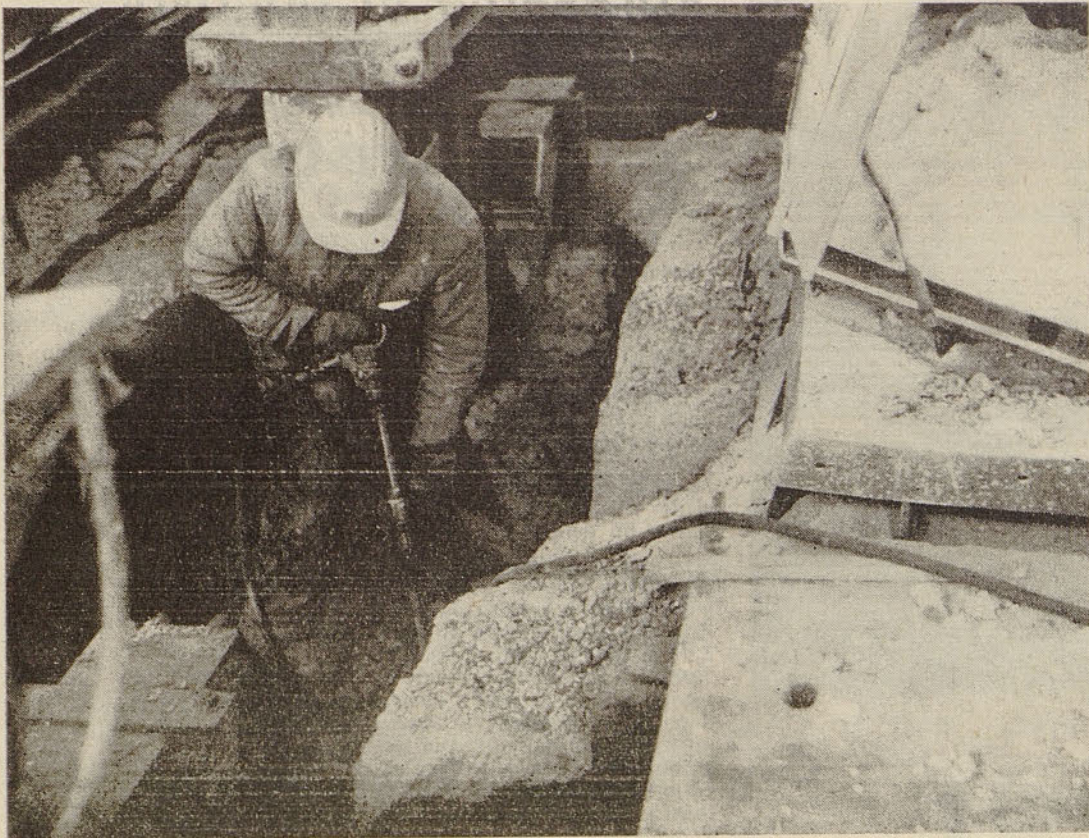
- delujejo za strokovno usposabljanje in izobraževanje, za vzgojo in prosvetljevanje — iz tvarine varstva pri delu.

— k

Naša telefonska centrala

Obnova v elektrolizi A

Naši gasilci pri IGD Varteks in INA Lendava Koristna strokovna ekskurzija

Gasilsko društvo naše tovarne skrbi, da so njeni člani seznanjeni z najsodobnejšo tehnično opremo in gasilsko preventivo v drugih naših delovnih organizacijah.

Za zaključek letnega dela v društvu in po planu, katerega sprejmejo člani na občnem zboru, organizira društvo za svoje člane strokovno ekskurzijo v druge delovne kolektive. Namen tega je, da si člani ogledajo podjetje, njegovo proizvodnjo, delovanje industrijskih društev, njihovo tehnično opremo in gasilsko preventivo.

Ker v naši tovarni prehajamo od plina na mazutno kurjenje, bo nujno potrebno, da bodo na zalogi večje rezerve mazuta. Zgrajena sta dva rezervoarja s prostornino okrog 2000 m³, kjer bo ta mazut vskladiščen, zato bo v tem okolju potrebna posebna gasilska preventiva. Znano nam je, da ogenj, kjer izgorevajo naftni derivati, oddaja veliko toplote in zato je tudi gašenje oteženo. Zaradi tega je društvo organiziralo ogled take požarno-varnostne preventive v podjetju »Varteks« Varadžin in INA Lendava.

Lepega decembrskega dne smo se odpeljali z avtobusom najprej na obisk k industrijskim gasilcem Varteksa v Varadžin. V tem velikem tekstilnem kombinatu, kjer delajo z lahko vnetljivimi materiali, smo si ogledali proizvodne obrate in njihovo požarno preventivo.

V začetni fazi tehnološkega procesa v obratu, kjer pripravljajo surovine, je najbolj požarno nevarno, saj je tukaj dovolj le ena iskra, pa zgori dragocena surovina, ki je pripravljena za predelavo v najfiniješe, znane »varteksove« kamgarne. V tem oddelku imajo montirane samodejne naprave za gašenje z vodo. Te naprave delujejo na določeno temperaturo, ki je kritična, da se lahko vname zmes surovin; takrat popustijo varnostni zamaški šob in vodni curki oziroma prha pogasi požar takoj v začetni fazi. Te samodejne naprave so stabilno montirane in vedno pod zadostnim pritiskom vode. V skladišču, kjer je ogromna količina gotovih oblačil, imajo montirane samodejne gasilne naprave z razliko v tem, da te delujejo na gostoto dima v zraku.

Naši člani so si lahko ogledali predilnico in tkalnico, kjer so videli tekstilne stroje, od starejših do najmodernejših tipov, in proizvodnjo tekstila — od volne do končnega izdelka v metrijh. Zanimivo si je bilo ogledati veliko delovno halo, kjer šiva na stotine

krojačic in krojačev raznovrstne konfekcijske obleke vseh modelov za ženske in moške. Tu je vsa proizvodnja po tekočem traku.

Po vseh obratih smo videli solidno urejeno požarno-varnostno preventivo — od vode do najsodobnejših kemičnih pripomočkov — aparatov. Gasilsko službo izvršuje okrog 40 poklicnih gasilcev in še okrog 150 prostovoljcev iz vrst delavcev. Tako močna gasilska enota, tako popolna požarno-varnostna preventiva in tehnična oprema gasilcev — vse to jim je jamstvo, da ne bo prišlo do večjih požarov v njihovi tovarni.

Vodja varnostne službe, ki nas je vodil po obratih, nam je ob koncu obiska pokazal še gradnjo tribune na športnem stadionu »Varteks«.

Varadžin smo zapustili bogatejši v gasilskem znanju, saj še večina naših članov ni videla tako sodobne gasilske opreme.

Drugo polovico dneva smo porabili za ogled obratov podjetja INA Lendava in za razgovore z njihovimi gasilci.

Proizvodnja poteka po obratih, ki so raztreseni po lepem gozdiču; vsi smo skrbno poslušali tolmačenje o tehnološkem postopku pri pridobivanju benzina, petroleja, gorilnega olja in mazuta iz surove nafte. V oddelkih smo si ogledali proizvodni proces, ker so ti bili v obratovanju in največ udeležencev nas je prvič videlo, kako iz surove nafte izločajo bencin, nato petrolej — olje in ostank kot mazut. Iz proizvodnih obratov se ti derivati stekajo — črpajo v velike rezervoarje z okrog 5000 m³ prostornine. Ti rezervoarji so med seboj povezani in precej oddaljeni od objektov. Nas pa je tukaj najbolj zanimala požarno-varnostna preventiva teh velikih rezervoarjev.

Naprave za požarno varnost so stabilne. Od strojnice, kjer so velike sesalno-tlačne črpalke na električni pogon in precejšnje količine tutogena, sta dva podzemna cevovoda do razdelilne plošče z zasuni. Od tukaj ima vsak rezervoar svoj cevovod do izpustnih šob, ki so montirane na vrhu rezervoarja; če je potrebno, s peno pokrijejo vso gorečo površino.

Menim, da se te naprave v primeru požara dobro obnesejo, saj se gasilec ni potrebno približati gorčičem rezervoarju ob veliki vročini, ampak le do razdelilnih

zasunov. Ta sistem deluje tako, da goreči rezervoar gasijo s peno, sočasno pa sosednji rezervoarji bruhajo mrzlo vodo, da se ohladijo, da ne bi prišlo do prevelike temperature — eksplozije. Takega požara pri INI še niso imeli, toda priprave za požarno varnost morajo biti vedno prisotne.

Menim, da so vsi člani te ekskurzije mnogo pridobili pri spoznavanju gasilske zaščitne preventive, a vodstvo društva mnogo dobrih smernic, katere mu bodo koristno služile pri nadaljnjem delu v prid požarne varnosti našega podjetja.

M. M.

Kako je potekalo delo krvodajalskega aktiva v našem podjetju?

Leto 1970 se je izteklo in prav je, da prikažemo rezultate, katere smo dosegli od časa, ko smo ustanovili aktiv.

Že ob bežnem pregledu podatkov zasledimo precej velik vzpon števila odvzemov krvi v tem letu. K temu so nedvomno pripomogli organi upravljanja, vodje DE, osebno zanimanje vsakega posameznika v aktivu in humana zavest vsakega člana kolektiva, ki se je udeležil te akcije.

Po podatkih, katere smo dobili iz OORK Ptuj, je razvidno, da je naš kolektiv med vodečimi kolektivi v ptujski občini na 1. mestu po številu krvodajalcev in številu odvzemov.

Tako smo od aprila do decembra 1970 imeli 230 odvzemov.

Seveda pa še ni rečeno, da smo dosegli vse, kar se da. Če ocenjujemo procentualno po številu zaposlenih, je procent zelo pičel — 8%. V tem letu je naš aktiv zbral 46 l krvi. Potrebe v ptujski bolnišnici pa znašajo letno 420 l; seveda se to število veča iz leta v leto. Razen tega pa mora biti na zalogi vedno zadosti krvne plazme za potrebe bolnišnice in primer kakšne večje elementarne ali druge nesreče.

Poglejmo še, kdo so ti naši člani kolektiva, ki so si že pridobili najvišja priznanja in diplome, obenem pa še prejem pri predsedniku OS Ptuj.

Franc Šimenko	32 krat
Karel Tomanič	31 krat
Štefka Žnidarič	27 krat
Ivan Petrovič	26 krat
Vinko Svenšek	25 krat
Edi Ferenčič	24 krat
Vida Resnik	24 krat
Edi Menoni	23 krat
Maks Primožič	22 krat
Anton Zerak	22 krat
Stanko Kokot	21 krat
Alojz Menoni	21 krat
Franc Kokol	21 krat

Zraven teh imamo še celo vrsto odlikovancev z zlatimi in srebrnimi značkami. To so ljudje, ki so velik del sebe darovali za sočlani. In človek, kateri kri dobi, navadno ne pomisli, da je dobil najdragocenejšo zdravilo, katerega ne more izdelati nobena tovarna na svetu. Dosti ljudi se ne zaveda pomena krvodajalskih akcij, kaj pomenijo krvodajalci.

Dopisujte v ALUMINIJ

In če sedaj vsakdo na to pomisli, bo prišel do zaključka, kako malo so ti ljudje nagradjeni za svoja humana dejanja. Morda bi za to lahko poskrbel kakšen občinski forum, saj je na koncu koncev tudi občina dolžna skrbeti po OORK za urejanje tega problema. Ker pa vsi dobro vemo, kako je s to rečjo, smo stvar vzeli v svoje roke in smo v četrtek, 19. novembra 1970 imeli v prostorih restavracije Kidričevo ustanovno konferenco. Na njej smo ustanovili v podjetju OSNOVNO ORGANIZACIJO RK TGA, ki bo delovala po načelih OORK Ptuj. Tako bomo poskušali v bodoče z zbranimi sredstvi organizirati kakšno skupna srečanja krvodajalcev, kakšen brezplačni izlet, da bi zaslužne krvodajalce nagradili s kakšnimi spominskimi darili, da bi dostojno počastili dan krvodajalstva itd. Ta finančna sredstva bomo zbrali s podpornimi člani OORK TGA, katerih članarina znaša letno 2,5 din.

Obetamo se tudi razumevanje članov upravljanja, saj gre za naše člane kolektiva.

Mislím, da ne bo dosti takšnih, ki ne bi s članstvom podprli našo OORK in itako pripomogli k uresničitvi njenega programa. Naj se vsakdo zaveda, da bo morda tudi sam kdaj potreboval pomoč članov kolektiva krvodajalcev.

To je bežen pregled dela, uspehov in načrtov OO; seveda so še pojavi, kateri so uperjeni proti njenim delovnim akcijam. To so: trganje plakatov in širjenje neresničnih in nepreverjenih govoric o manipulaciji krvi.

Upamo, da se bodo tudi slednji zavedali pomembnosti akcij in s tem seveda pripomogli k večjim uspehom OO; teh pa smo že sedaj lahko vsi resnično veseli. Nazadnje še vsem tistim, kateri so 23. novembra 1970 na poziv Splošne bolnišnice Ptuj pustili delo (in vodjem DE, pri katerih so krvodajalci zaposleni), ob 12. uri odšli v Ptuj darovat kri in s tem rešili 3 življenja — iskrena hvala ponesrečencem in bolnišnici Ptuj!

K. J.

Varno dvigovanje

... bedak, zakaj pa stojiš pod visečim bremenom!

IZDAJA DELAVSKI SVET TOVARNE GLINICE IN ALUMINIJA »BORIS KIDRIČ« KIDRIČEVO.

UREDNIŠKI ODBOR:

Franc Vrlič — predsednik, člani: Stojan Kerbler, dipl. inž., Franc Kolarič, Milan Nežmah, Janez Sukič in odgovorni urednik tovarniškega časopisa Stane Tonejč, dipl. inž.

Tisk: ZGP »Pomurski tisk« v Murški Soboti.

Rokopisov in slik ne vračamo.